

RIGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE
Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāte
Arhitektūras un pilsētbūvniecības katedra

Uģis BRATUŠKINS
Arhitektūras doktora studiju programmas doktorants

**VECRĪGAS PUBLISKO ĀRTELPU ATTĪSTĪBA
XX UN XXI GADSIMTĀ**

Promocijas darba kopsavilkums

Zinātniskais vadītājs
Dr. habil. arch., profesors
I. STRAUTMANIS

Rīga 2006

Bratuškina U. Vecrīgas publisko ārtelpu attīstība XX un XXI
gadsimtā. Promocijas darba kopsavilkums. - R.: RTU,
2006.-51 lpp.

Iespiests saskaņā ar APK 2006. gada 6. jūlija lēmumu,
protokols Nr. 7

PROMOCIJAS DARBS
IZVIRZĪTS RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ
ARHITEKTŪRAS DOKTORA GRĀDA IEGŪŠANAI

Promocijas darbs arhitektūras doktora grāda iegūšanai tiek publiski aizstāvēts 2006.
gada 05. oktobrī pīkst. 14.00 Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas
fakultātē, Āzenes ielā 16, Rīgā, 406. auditorijā

OFICIĀLIE RECENZENTI

- Dr. habil. arch., profesors Jēkabs Trušīņš
Rīgas Tehniskā universitāte
- Dr. arch. Andrejs Holcmanis
Rīgas Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
- Dr. arch. Jānis Zilgalvis
Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

APSTIPRINĀJUMS

Es apstiprinu, ka esmu izstrādājis promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai Rīgas
Tehniskajā universitātē arhitektūras doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Promocijas darbs nav
iesniegts nevienā citā universitātē zinātniskā grāda iegūšanai.

Uģis BRATUŠKINS Rīgā,

2006. gada 23. maijā

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā un satur ievadu, trīs nodaļas, secinājumus
un rekomendācijas, 25 attēlus, divus pielikumus un izmantoto informācijas avotu sarakstu,
kopā 140 lappuses. Izmantoto informācijas avotu sarakstā ir 142 nosaukumi.

ISBN 9984-32-755-8

Laikā no valsts galvaspilsētas statusa zaudēšanas 1940. gadā līdz tā atgūšanai XX gadsimta deviņdesmitajos gados un mūsu dienām Rīga piedzīvojusi nozīmīgas pārmaiņas: ievērojami paplašinājušās pilsētas administratīvās robežas, mainījies iedzīvotāju skaits un nacionālais sastāvs, izveidoti jauni lokālie rajonu centri, tomēr Vecrīga - pilsētas vēsturiskais kodols - turpina būt kultūrvēsturiski svarīgākā Rīgas apbūves sastāvdaļa un pilsētas un valsts mēroga aktivitāšu centrs. Sabiedriski nozīmīgi procesi tiecas realizēties tieši tur. Līdzīgi kā citas viduslaiku apdzīvotās vietas, arī Vecrīgas plānojuma struktūra saglabāja viduslaikiem raksturīgo intīmo vides mērogu līdz pat XX gadsimta trīsdesmitajiem gadiem, kad sākās ievērojami pilsētvides pārveidošanas darbi. Sekojot tā laika tendencēm pilsētībūvniecībā, tika nojaukta vairāku kvartālu apbūve Doma baznīcas ziemeļaustrumu spārma priekšā un izveidots Doma (toreiz 15. maija) laukums. Tas būtiski izmainīja esošo ārtelpu samēru, un jaunais laukums kļuva par plašāko publisko ārtelpu Vecrīgā. Izmaiņas skāra arī Rātslaukuma apkārtni. Tā dienvidrietumu pusē, nojaucot četrus apbūvētus kvartālus, atbrīvoja vietu iecerētā pilsētas biroju nama būvniecībai. Šai laikā uzsāka arī tā saukto 13. janvāra ielas „regulāciju”. Tās ietvaros Vecrīgas dienvidaustrumu daļā bija paredzēti ievērojami paplašināt galvenās ielas, uzbūvēt monumentālas jaunceltnes un iekārtot skvērus. Sakarā ar tautsaimniecības lejupslīdi un Eiropas totalitāro sistēmu briesmošo sadursmi šīs ieceres realizētas netika. Otrā pasaules kara postījumi jūtami deformēja Vecrīgas pilsētībūvnieciskās struktūras viengabalainību, radot tukšumus kādreizējās apbūves vietās, bet pēckara laikā Vecrīgas vēsturiskā telpiskā vide kopumā konsekventi netika atjaunota. Atsevišķās zonās valdošās padomju ideoloģijas kontekstā veica lokālus postījumu novēršanas darbus. Visasāk padomju ideoloģijas spiediens izpaudās Rātslaukuma apbūves palieku iznīcināšanā. Tas izraisīja neapmierinātību gan arhitektūras un pieminekļu aizsardzības speciālistu, gan plašākas sabiedrības aprindās un kļuva par priekšnoteikumu centieniem atjaunot vēsturisko vides kvalitāti, tiklīdz tas būtu praktiski iespējams. Pēc Otrā pasaules kara, neatjaunojot vēsturisko apbūves struktūru izpostītajās pilsētas vietās, izveidojās vairāki līdz mūsdienām saglabājušies „robi” apbūvē, kas, daļēji labiekārtoti, tiek izmantoti kā publiskās ārtelpas. Tā radās Līvu laukums un kādreizējais Latviešu sarkano strēlnieku laukums, kā arī skvērs Kalēju ielā pie Rīdzenes un Vecpilsētas ielu krustojuma un „tukšās vietas” Svētā Pētera baznīcas apkārtnē. Vēlāk, XX un XXI gadsimta mijā izdarītie pilsētvides pārveidojumi, pirmām kārtām skāra tieši kara laikā izpostītās, bet neatjaunotās vietas saistībā ar vēlmi rekonstruēt nozīmīgākos zaudētos apbūves elementus, aizpildīt „tukšās vietas”, tostarp agrāko Latviešu sarkano strēlnieku laukumu.

Vecrīgas pilsētvides attīstības jautājumi sīki apskatīti 1983. gadā izstrādātajā Vecrīgas reģenerācijas projektā, kura nostādnes kalpoja kā vadlīnijas vēsturiskās vides atjaunošanas procesā XX un XXI gadsimta mijā. XX gadsimta deviņdesmitajos gados tika pieņemti vairāki pašvaldības administratīvie lēmumi, piemēram, par Vecrīgas apbūves noteikumiem un par gruntsgabalu apbūves tiesībām Vecrīgā, kas paredzēja pirmskara apbūves līniju atjaunošanu visā vecpilsētas teritorijā. Šo lēmumu vispārīgais raksturs pilsētvides attīstības kontekstā nebija pietiekami pārdomāts, un nostādnes ne vienmēr bija savietojamas ar pēckara apbūves uzslāpojumu veidotajām atšķirīgajām plānojuma struktūrām. Neraugoties uz šo dokumentu nepilnīgo atbilstību reālajai situācijai, kā vietējais likums tie tieši ietekmēja ar vides pārveidi saistīto procesu norisi Vecrīgā XX un XXI gadsimta mijā.

Rīgas publisko ārtelpu jautājumi apskatīti arī jaunākajā pilsētas attīstības plānošanas dokumentā- Rīgas teritorijas plānojuma 2006.-2018. gadam sastāvā iekļautajā Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plānā (turpmāk RVC SAP). Tajā iztirzātas visas UNESCO pasaules kultūras mantojuma sarakstā iekļautās teritorijas problēmas, bet, tā kā liela daļa plānā apskatīto publisko ārtelpu atrodas Vecrīgā, tieši tām pievērsta īpaša uzmanība. RVC SAP kontekstā saasinājās arī sabiedriskā aktivitāte attiecībā uz pilsētā notiekošajiem procesiem. 2002. gada septembrī Sabiedriskās politikas institūts veica aptauju, kurā

respondenti bija minējuši tās publiskās ārtelpas vai apbūves zonas, kur nākotnē viņprāt sagaidāmas ar vides transformāciju saistītas aktivitātes:

- 11. novembra krastmala;
- Pēterbaznīcas apkārtnē;
- Doma laukums;
- Līvu laukums.

Šīm ārtelpām vēl var pievienot vēl divas problēmu vietas:

- Latviešu strēlnieku laukums;
- tā sauktā „Jaunā vecpilsēta” jeb kvartālu grupa starp Kungu, Peldu un 13. janvāra ielām un 11. novembra krastmalu.

Kā liecina atsauksmes par izstrādāto plānu, ne visi aspekti tajā ir pilnvērtīgi apzināti un ievērtēti. Lai gan sagaidāmo problēmu vietas kopumā apzinātas, plānā vai nu netika, vai bija nepietiekami izvērtēta katras atsevišķās telpiskās vienības vieta publisko ārtelpu kopumā; ārtelpu kopums netika apskatīts kā sistēma, kuras atsevišķi elementi funkcionāli un semantiski darbojas vienotā kontekstā. Nepietiekami precīzi bija definēti katras vietas funkcionalitātes un rekreativitātes aspekti, kā arī apbūves struktūras attīstības jautājumi.

Vecrīgas attīstības jautājumi XX un XXI gadsimta mijā nav aplūkoti tikai teorētiski. Šajā laikā, galvenokārt pamatojoties uz Vecrīgas reģenerācijas projekta nostādņēm, uzkrāta arī praktiskā pieredze. Rīgas Rātslaukuma atjaunošanas un atsevišķu apbūves elementu rekonstrukcijas (retrospektīvās renovācijas)¹ prakse atspoguļoja divas nozīmīgākās vēsturiskās vides ārtelpu un apbūves plānojuma struktūras reģenerācijas un attīstības problēmas:

- 1) zaudēto vēsturiskās apbūves līniju nekritiski konsekventu atjaunošanu;
- 2) zudušu būvapjomu rekonstrukciju (retrospektīvo renovāciju).

Tādējādi dažādos laikposmos valdījusi atšķirīga attieksme pret pilsētvides vēsturiskām vērtībām un plānojuma un apbūves struktūras saglabāšanas un attīstības jautājumiem. Mūsdienās līdz ar valsts galvaspilsētas statusa atgūšanu Rīgas centra ikdienas dzīves un svētku aktivitātēm pievienojusies reprezentācijas funkcija. Liela daļa sabiedrisko aktivitāšu izvērsas ārtelpas, un pieprasījums pēc tām palielinās. Tādēļ ir nepieciešams precīzi novērtēt Vecrīgas publisko ārtelpu nozīmi visas mūsdienu Rīgas ārtelpu kontekstā, kā arī prognozēt optimālos to attīstības virzienus.

Vecrīgas pilsētībūvnieciskās struktūras ģenēzes jautājumus apcerējuši vairāki autori, atbalstot hipotēzi par to, ka Rīgas dibināšanai bīskapam Albertam ierādīta seno kuršu vikingu un citu svešzemju tirgotāju pamestu apmetņu vieta. Par to liecina Vecrīgas teritorijā konstatētas vairākas apmetņu plānojuma struktūras. Tādēļ Vecrīgai kopumā nav viena izteikta centra, bet tās tekstūrā saplūst vairākas uz dažādiem centriem orientētas apakšstruktūras. Vecrīgas pilsētībūvnieciskās struktūras veidošanās, funkcionālās un telpiskās attīstības jautājumi, kā arī atsevišķi arhitektūras pieminekļi detalizēti analizēti Andreja Holcmaņa grāmatā „Vecrīga - pilsētībūvniecības ansamblis”. Rīgas centra, tai skaitā Vecrīgas publisko ārtelpu, attīstības jautājumiem veltīts dāņu pilsētplānotāja Jana Gēla (Jan Gehl) 2001. gadā veiktais pētījums Public Spaces and Public Life in Riga City Centre. Tajā sīki analizēta dažādu ārtelpu noslodze dažādās diennakts stundās, kā arī izvirzīti ierosinājumi vides kvalitātes līmeņa paaugstināšanai.

¹ Šajā pētījumā termins rekonstrukcija lietots starptautiski pieņemtajā izpratnē, apzīmējot zudušo objektu atjaunošanu agrākajā izskata. Šī izpratne atšķiras no latviski izdotajos likumos un normatīvajos aktos pieņemtās, kur ar terminu rekonstrukcija saprot tādu ēkas pārbūves veikšanu, kas ir saistīta ar izmaiņām tās būvāpjomā, bet pārbūves, kas nav saistītas ar izmaiņām ēkas būvāpjomā, apzīmēšanai lieto terminu renovācija. Pārpratumu novēršanai šai pētījumā starptautiski pieņemtajā izpratnē lietotajam terminam rekonstrukcija pievienots paskaidrojums retrospektīva renovācija.

Vecrīgas pilsētībūvniecības un arhitektūras jautājumi bijuši daudzu autoru uzmanības lokā gan pirmskara, gan padomju, gan mūsdienu Latvijā, tomēr viņu uzmanība pārsvarā bijusi koncentrēta uz apbūves plānojuma struktūras un atsevišķu apbūves elementu, nevis pilsētvides uztveres un attīstības problēmām kopumā. Publisko ārtelpu sistēmas attīstības jautājumi un tās kvalitāti raksturojošie aspekti nav bijuši veikto pētījumu primārās uzmanības lokā. Arī vēsturiskās vides ārtelpu un apbūves plānojuma struktūras reģenerācijas un attīstības problēmas līdz šim galvenokārt apskatītas arhitektūras vēsturiskās un mūsdienu stilistikas aspektā, nepievēršoties jautājumam par to, kā vēsturiski īpaši nozīmīgu objektu rekonstrukcija (retrospektīvā renovācija) var ietekmēt vides kvalitāti rekreativitātes aspektā.

Laī apzinātu Vecrīgas publisko ārtelpu kopuma kā telpiskas sistēmas pilsētībūvniecisko, funkcionālo un sociālo potenciālu, apzinātu problēmas un veicinātu tā pilnvērtīgu izmantošanu un attīstību, darbā izvirzīti sekojoši mērķi:

- izpētīt Vecrīgas telpiskās vides un publisko ārtelpu attīstību vēsturiskā kontekstā;
- apzināt Vecrīgas publisko ārtelpu sabiedrisko nozīmīgumu un funkcionālās izmantošanas mērķtiecīgumu Rīgas kā Latvijas galvaspilsētas kontekstā mūsdienās;
- noskaidrot pilsētas attīstības dokumentos iestrādāto publisko ārtelpu vispusīgas attīstības jautājumu kvalitāti;
- izstrādāt Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmas modeli, izmantojot Eiropas pilsētplānošanas teorijas jaunākās atziņas;
- definēt atsevišķu Vecrīgas publisko ārtelpu optimālās attīstības vadlīnijas.

Izvirzīto mērķu sasniegšanai definēti sekojoši uzdevumi:

- kritiski izvērtēt spēkā esošos un izstrādājamos plānojuma un normatīvos dokumentus Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmas attīstības kontekstā;
- noskaidrot sabiedrības viedokli attiecībā uz Vecrīgas telpiskās vides kvalitātes izmaiņām laikā no Latvijas Trešās atmodas un valstiskās neatkarības atjaunošanas līdz mūsu dienām;
- izstrādāt publisko ārtelpu vides kvalitāti ietekmējošo aktivitāšu novērtējuma modeli.

Līdz ar to šī pētījuma objekts ir Vecrīgas publisko ārtelpu - laukumu, skvēru, ielu un pagalmu- sistēma, un pētījuma priekšmets ir Vecrīgas vēsturiskās plānojuma struktūras savietojamība ar mūsdienīgas valsts galvaspilsētas vajadzībām atbilstošu daudzfunkcionālu, reprezentablu un rekreatīvu publisko ārtelpu sistēmu. Pētījuma zinātniskā novitāte ir:

- pirmo reizi kompleksi veiktā Vecrīgas telpiskās struktūras izmaiņu hronoloģiskā analīze un novērtējums publisko ārtelpu kontekstā laikā no XX gadsimta trīsdesmitajiem gadiem līdz mūsu dienām;
- Vecrīgas publisko ārtelpu kopuma kā sistēmas attīstības vadlīniju formulēšana un funkcionālās diferenciacijas nosacījumu izstrādāšana;
- atsevišķu Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmas elementu attīstības prioritāšu definēšana;
- publisko ārtelpu vides kvalitāti ietekmējošo aktivitāšu novērtējuma modeļa izstrādāšana.

Pētījums veikts laikposmā no 1999. gada līdz 2006. gadam. Pētījumā izmantotās metodes:

- teorētiskās izpētes metodes:
 - pilsētplānošanas sociālo funkciju un arhitektoniski telpiskajām un stilistiskajām aktualitātēm veltīto literatūras un projektu materiālu apkopošana un selektīva analīze;
 - Vecrīgas publisko ārtelpu veidošanās vēsturiskā analīze no pilsētībūvnieciskā un sabiedrisko procesu viedokļa;

- Vecrīgas publisko ārtelpu attīstības modeļa prognozēšana telpiski strukturālajā un sociālajā aspektā;
- o empīriskās eksperimentālās metodes:
 - anketēšana, lai izzinātu publisko ārtelpu lietotāju viedokli par Vecrīgas publisko ārtelpu vizuālajām un funkcionālajām aktualitātēm Rīgas astoņsimtgades kontekstā 2001. gadā;
 - anketēšana, lai izzinātu vides veidošanas speciālistu viedokli par Vecrīgas publisko ārtelpu vizuālajām un funkcionālajām aktualitātēm;
 - aptauju rezultātu apkopošana un secinājumu izdarīšana;
 - realizēto attīstības projektu rezultātu kontentanalīze;
- o grafoanalītiskā metode: izpētes gaitas un rezultātu grafiska atspoguļošana.

Prognozējamie rezultāti un to praktiskā izmantošana. Pētījuma rezultātā izveidota publisko ārtelpu aktivitāšu klasifikācijas skala un formulētas atsevišķu Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmas elementu attīstības vadlīnijas, kas izmantojamas pilsētplānošanas saistošo dokumentu un apbūves noteikumu izstrādāšanā. Šī pētījuma nostādnes var kalpot kā teorētiskais pamats konkrētu objektu projektēšanas nosacījumu un funkcionālās izmantošanas programmu izstrādāšanā.

Bez autora paša veiktajiem pētījumiem, starptautisko, valsts un pašvaldību institūciju publicētās un nepublicētās informācijas un arhīvu materiālu izpētes gaitā iegūtās informācijas, darbā izmantoti arī citu Latvijā un ārpus tās robežām veikto pētījumu dati un secinājumi, kas publicēti sekojošu autoru (alfabēta kārtībā): Arnheim R., Asaris G., Bākule I., Breines S., Cullen G., Dāvidsone I., Gehl J., Grava S., Hester R.T.Jr., Holcmanis A., Ikonņikovs A., Jansons G., Krastiņš J., Krier L., Lejnicks J., Lynch. K., Marana I., Melbergs G., Pozo A.G., Pučiņš E., Roze A., Spārītis O., Stradiņš J., Strautmanis I., Vasiljevs J., Zandberga R., u.c. darbos. Pētījumu gaita un rezultāti regulāri atspoguļoti referātos zinātniskajās konferencēs un publikācijās periodiskajos izdevumos. Publicēti sekojoši darbi:

1. Bratuškins U. Vecrīgas laukumu sistēma// RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2005. - 26.-34. lpp.
 2. Bratuškins U. Vecrīgas publiskās ārtelpas Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna skatījumā// RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2004. - 18.-25. lpp.
 3. Bratuškins U., Treija S. Publisko ārtelpu funkcionālā diferenciācija un rekreativitātes potenciāls // RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2003. - 17.-22. lpp.
 4. Treija S., Bratuškins U. Lielmēroga dzīvojamo rajonu attīstības problēmas Rīgā // RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2003. - 77.-83. lpp.
 5. Bratuškins U. Vecrīgas publiskās ārtelpas sabiedrības vērtējumā// RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2002. - 25.-36. lpp.
 6. Bratuškins U. Publisko ārtelpu attīstība Vecrīgā // RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2001. - 16.-21. lpp.
 7. Strautmanis I., Bratuškins U. Rīgas rātsnama veidols // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28) - 68. lpp.
 8. Bratuškins U. Piezīmes Rīgas Rātslaukuma atdzimšanas sakarā// RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2000. - 14.-18. lpp.
 9. Bratuškins U. Rīgas Rātslaukuma renesanse// Latvijas Arhitektūra.- 1996.- Nr. 5-42. lpp.
- Publicēšanai pieņemts sekojošs darbs:
- Bratuškins U. Pilsētas apbūves struktūras atjaunošanas un publisko ārtelpu attīstības mijiedarbība // RTU Zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. Rīga, 2006.

Promocijas darbā analizētas Vecrīgas publisko ārtelpu attīstības pilsēt būvnieciskās un sociālās konsekvences XX gadsimta vidū un otrajā pusē, kā arī prognozētas to attīstības tendences XXI gadsimta. Promocijas darbs sastāv no trīs nodaļām. Katra nodaļa sastāv no trīs apakšnodaļām.

Darba pirmajā daļā iztirzāti publiskās ārtelpas jēdziena teorētiskie aspekti un mūsdienu publisko ārtelpu semantikas un funkcionalitātes problēmas vēsturiskā pilsētvidē. Akcentēti funkcionalitātes un rekreativitātes sociālie aspekti dažādās ārtelpu lietotāju grupās.

Darba otrajā daļā hronoloģiskā kārtībā apskatītas Vecrīgas arhitektoniski telpiskā vides XX un XXI gadsimtā attīstības un pārveides aktualitātes, vērsot uzmanību uz dažādos laikos notikušām izmaiņām viduslaiku pilsētas plānojumā un telpiskajā struktūrā. Analizēti izmaiņu politiskie un sociāli ekonomiskie cēloņi un izdarīti secinājumi attiecībā uz to ietekmi uz publisko ārtelpu kvalitāti. Sīkāk iztirzāta Rīgas Rātslaukuma atjaunošanas gaita, raksturojot, kā politisko un sociālo procesu ietekmē svārstās sabiedrības attieksme pret kultūrvēsturiskās vides saglabāšanas un attīstības jautājumiem.

Darba trešajā daļā apskatītas Vecrīgas publisko ārtelpu attīstības perspektīves starptautisko un vietējo kultūras mantojuma saglabāšanas un aizsardzības dokumentu un Rīgas attīstības dokumentu kontekstā, kā arī sabiedrības vērtējumā. Analizētas publisko ārtelpu attīstības konsekvences un prognozētas perspektīvas. Dots pētījuma ietvaros veikto Vecrīgas attīstības aktualitāšu sabiedrisko aptauju datu apkopojums.

Secinājumu un rekomendāciju daļā prognozētas Vecrīgas publisko ārtelpu attīstības aktualitātes, akcentējot ideju par vienotas sistēmas izveides nepieciešamību. Argumentēta doma par publisko ārtelpu sistēmas paplašināšanu ārpus Vecrīgas robežām, ietverot tajā arī Daugavas akvatorija vizuālo telpu, kā arī Rīgas vēsturiskā centra un Pārdaugavas ārtelpas.

Paplašinoties pilsētu teritorijām un tieces laukiem, paplašinās arī pilsētu centru semantiskās robežas, tomēr publiskās ārtelpas Vecrīgā, līdzīgi kā citu Eiropas pilsētu viduslaiku centros, joprojām saglabā pievilcību. Līdz ar to gan valstij un sabiedrībai nozīmīgas periodiskas, kā arī ikdienas sadzīves aktivitātes galvenokārt notiek tieši tur. Katra politiskā vara pirmām kārtām pilsēt būvniecībā un arhitektūrā sevi apliecina vēsturiskā kodola ietvaros, un šī tendence joprojām nav zudusi. Vecrīgā par to visspilgtāk liecina XX gadsimta trīsdesmitajos gados realizētie pilsēt būvnieciskās struktūras pārveidojumi un apbūve Doma laukumā un tā apkārtnē, padomju varas gados īstenotā Latviešu sarkano strēlnieku laukuma izveide un apbūve, kā arī atjaunotās valstiskās neatkarības apstākļos realizētais mūsdienu vides transformācijas piemērs - Rātslaukuma reģenerācija.

Kā liecina pētījumi, pieprasījums pēc publiskajām aktivitātēm paplašinās, atbilstoši pieaug arī to piedāvājums un sabiedrības ieinteresētība tajās piedalīties. Tādējādi pieaug arī publisko ārtelpu apmeklētāju skaits. Lielāks apmeklētāju skaits savukārt izraisa nepieciešamību meklēt iespējas rekreācijas platību paplašināšanai, taču Vecrīgas kompaktās pilsēt būvnieciskās struktūras ietvaros būtiska publisko ārtelpu paplašināšana nav iespējama. Veiktie pētījumi ļauj prognozēt, ka publisko ārtelpu attīstība notiks divos virzienos:

- o Vecrīgas esošā telpiskās vides potenciāla inventarizācija un funkcionālā intensifikācija, paredzot dažādām aktivitātēm atbilstošos režīmus un, kur vien iespējams, publiskām norisēm maksimāli izmantojot arī iekšpagalmu platības;
- o ārtelpu sistēmas paplašināšana ārpus Vecrīgas robežām.

Nākotnē ir būtiski turpināt Vecrīgas semantiskās precizitātes nostiprināšanu, attīstot polu un sintagmu sistēmu atbilstoši publiskās izmantošanas intensitātei. Vecrīgas telpiskās vides funkcionālās intensifikācijas aspektā maksimāli jā saglabā esošās ārtelpu platības, pieļaujot to samazināšanu (aizbūvēšanu) tikai kā izņēmuma paņēmieni esošo telpiski nenobeigto vietu sakārtošanai. Līdzšinējā prakse liecina, ka jaunu ēku būvniecībā ne vienmēr tiek respektēta sabiedrības interese iegūt jaunas publiski lietojamas telpas. Tā piemēram, Rātslaukumā restorānam un kafejnīcai paredzētajā ēkā iekārtotas Rīgas domes tehniskā

personāla darba vietas. Lai nepieļautu līdzīgu situāciju rašanos, apbūves noteikumi jāpapildina ar prasību ēku ieejas līmeni maksimāli izmantot publiskām funkcijām, paredzot tikai minimāli nepieciešamās vertikālo komunikāciju telpas satiksmei ar augštāviem. Publiskām funkcijām nepieciešams rezervēt arī pagrabstāvu un otro stāvu platības. Visur tur, kur vides sakārtošanai nepieciešama apbūve, maksimāli jāsauglabā zemes līmeņa telpiskais un funkcionālais publiskums, kā arī iespējami jāveicina pagalmu platību izmantošana publiskām norisēm. Vecrīgas laukumu un ielu struktūra jāattīsta kā telpiska sistēma, kuras atsevišķi elementi var funkcionēt atsevišķi ikdienā vai saslēgties kopējā režīmā izmantošanai nozīmīgu sabiedrisko aktivitāšu gadījumos.

Spriežot pēc pašreizējās attīstības, Rīgas vēsturiskais centrs arī turpmāk saglabās Rīgas „galvenā centra” funkcijas, un tā nozīme visas pilsētas un valsts kontekstā pieaugs. Līdz ar to pieaugs arī Vecrīgas sabiedrisko interešu daudzveidība un publiskajās ārtelpās notiekošo aktivitāšu skaits. Ārtelpu attīstības tendences ļauj prognozēt, ka Vecrīgas ielas un laukumi kontekstā ar Kanālmalas apstādījumu un bulvāru loku, kā arī abas Daugavas krastmalas un Pārdaugavas publiskās ārtelpās turpmāk būs galvenā Rīgas publisko ārtelpu sistēma. Tai jānodrošina gan ikdienas, gan svētku, gan īpaši organizētu plašu sabiedrisko pasākumu norise. Publisko ārtelpu sistēmas paplašināšanai jāveicina apbus Daugavai esošo Vecrīgai tuvējo rekreācijas platību un vēsturiski vērtīgas apbūves teritoriju iesaistīšana sabiedriskajā aprīcē. Tā kā Rīgas pilsētas plānojuma kompozīcijas sistēmā nozīmīgu vietu ieņem Daugava, jāveicina publisko aktivitāšu paplašināšanās abās tās krastmalās, attīstot „dzīvi pie ūdens” un „dzīvi uz ūdens”. Jāizveido ūdens līmeņa ērtāka sasniedzamība, paredzot noejas un kāpnes, jāizbūvē laivu un upju kuģu piestātnes. Jāveicina vizuālo un funkcionālo saišu paplašināšanās pāri Daugavai, pilnveidojot 11. novembra krastmalas promenādi un izveidojot gājēju promenādi arī Daugavas kreisajā krastā vismaz posmā starp Dzelzceļa un Vanšu tiltiem. Tālāk Pārdaugavas publiskās ārtelpās iespējams attīstīt Uzvaras parka, Mārupītes apstādījumu un Āgenskalna vēsturiskā centra (īpaši koka apbūves kvartālu) virzienā. Otrs Vecrīgas publisko ārtelpu paplašināšanas virziens ir pilsētas kanālmalas apstādījumi, kas Vecrīgu sasaista ar bulvāru loku un XX gadsimta Rīgu. Šajā virzienā atsevišķas publiskās ārtelpās ir izmantojamas atsevišķi, jo to saslēgšanu plašākā sistēmā aprūpina tās atdalošās intensīvas satiksmes ielas.

Pilsētas plānojuma struktūra nevienā vēstures laikmetā nav veidojusies un pastāvējusi pati par sevi kā atsevišķa, īpaša vērtība. Kā liecina pētījumi, tās formēšanos un attīstību noteikušas izdevīgas funkcionālās saites starp atsevišķiem sabiedrības interešu objektiem. Sākotnējiem tirdzniecības un aizsardzības interešu objektiem pievienojās publiskās dzīves reprezentācijas un saviesīgās aktivitātes. Diferencējoties funkcionālajām vajadzībām un sabiedriskās atraktivitātes pakāpei dažādās publiskās ārtelpās zonās, aktīvākajos funkcionālajos mezglos veidojās plašāki telpiski elementi - laukumi. Mierīgas attīstības apstākļos, nemainoties pilsētvides polu un sintagmu attiecībām, neveidojās jauni, no tradicionālās struktūras atšķirīgi uzslāņojumi, ja par tādiem neuzskata atsevišķu sīkāku elementu saplūšanu lielākos, piemēram, apvienojoties blakusesošajiem gruntsgabaliem. Krasāki pārveidojumi, daļēji deformējot agrākās struktūras, radās vai nu izmainoties attiecībām starp poliem un sintagmām, izveidojoties jaunām funkcionālajām saitēm, vai arī izmainoties vides kvalitātes kritērijiem. Attīstoties tehnikas sasniegumiem, ērtās sasniedzamības zonas paplašinājās, un jaunie tieces lauki atkal radīja nepieciešamību koriģēt esošās pilsētībūvnieciskās struktūras, lai apmierinātu jaunās prasības pēc ērtām un estētiski pievilcīgām funkcionālajām saitēm. Tādā veidā gan saglabājot, gan noārdot agrāko paaudžu atstāto mantojumu un tā vietā uzslāņojot jaunas kvalitātes, katras pilsētvides identitāte izkristalizējās ne tikai arhitektoniski māksliniecisku apsvērumu vadīta, bet arī ievērojot attiecīgā laika tehniskos sasniegumus un tiem atbilstošās iespējas.

Pētījumi liecina, ka XX gadsimta trīsdesmito gadu apbūvei, padomju laika aktivitātēm un mūsdienu pilsētvides pārveides centieniem Vecrīgā bija kardināli atšķirīgi pamati. Trīsdesmitajos gados tā bija ideja par jaunās nacionālas valsts apliecināšanos būvmākslā. Šīs idejas realizācija notika mērķtiecīgi un apzināti. Tika paplašināts Doma laukums un vairākas ielas, bet jaunveidotie apbūves elementi tika ierakstīti vēsturiskajā plānojuma struktūrā. Tikai atsevišķos gadījumos pilsētas plānojumstruktūrā, likvidējot dažas mazāknazīmīgas ielas, pieļāva lokāla rakstura izmaiņas. Tā, piemēram, ceļot Kara muzeju, likvidēja vienu Trokšņu ielas posmu, Finanšu ministriju - visu M. Aldaru ielu un M. Zirgu ielu, Armijas ekonomisko veikalu - daļu Ķēniņu ielas, tomēr pilsētas plānojuma struktūras mērogs kopumā šo pasākumu realizācijas gaitā izmainīts netika. Savukārt laikā pēc 1941. gada līdz deviņdesmito gadu sākumam notikušās pārmaiņas bija saistītas gan ar karadarbības radītajiem postījumiem, gan pēckara laikā valdošo padomju ideoloģijas spiedienu, kas nepieļāva sagrautās telpiskās vides atjaunošanu agrākajā mērogā un kvalitātē. Tās vietā izmantoja vēsturiskajai videi izteikti kontrastējošus profesionālās izteiksmes līdzekļus. Līdz ar to pēckara apbūve uzskatāma par šā laika uzslānojumu, attiecinot uz to kultūrvēsturiskās vides aizsardzības pasākumu, kādus paredz starptautiskā un vietējā mēroga saistošie dokumenti. Tomēr šo faktoru ilgstoša ietekme Vecrīgu XX gadsimta otrajā pusē noveda līdz kritiskās deformācijas robežai, aiz kuras tās telpiskās vides viengabalainība vairs nebija uztverama. Tādēļ XX un XXI gadsimta mijā pilsētvides pārveide atkal notika mērķtiecīgi un apzināti, labojot kara laika sagrauto un pēckara gados ideoloģiskā spiediena rezultātā deformēto Vecrīgas plānojuma struktūru. Kā liecina izstrādāto projektu priekšlikumu analīze, vēsturiskās vides reģenerācija šā perioda sākotnējās versijās tika traktēta kā laika gaitā radīto apbūves elementu integrēšana atjaunojamajā telpiskajā sistēmā. Šo ieceru realizācija tika uzsākta nekavējoties, tiklīdz tas kļuva iespējams - uzreiz pēc PSRS sabrukuma un valstiskās neatkarības atjaunošanas Melngalvju nama atjaunošana noslēdzās 1999. gada nogalē, bet Rīgas Domes jaunais nams tika atklāts 2003. gada novembrī. Tādējādi Rīgas Rātslaukuma atjaunošana bija Latvijas Trešās atmodas pilsētībūvnieciska un arhitektoniska liecība.

Trīs Rīgas Rātslaukuma vietzīmes - Svētā Pētera baznīcas tornis, Melngalvju nams un Rātsnama vēsturiskās fasādes - tika atjaunotas, respektējot to vēsturiskos veidolus. Vēsturisko vietzīmju rekonstrukcija (retrospektīvā renovācija) kā izņēmuma paņēmieni tika realizēta saskaņā ar starptautiskajos kultūras pieminekļu aizsardzības dokumentos definētajām nostādnēm. Rekonstrukcija (retrospektīvā renovācija) attiecināma tikai un vienīgi uz nepārvaramas varas (force majeure) iedarbības dēļ zudušu pieminekļu atjaunošanas vides telpiskās kvalitātes atgūšanai, ja citādi šo kvalitāti nav iespējams atgūt un vienīgi tad, ja pieejamo saglabājušos vēstures liecību — fotodokumentu, uzņēmumu zīmējumu, aprakstu un citu materiālu - klāsts nodrošina pilnīgu un vispusīgu priekšstatu par atjaunojamo objektu. Kā liecina dažādu autoru viedokļu analīze, zaudētā Rātslaukuma telpa Rīgas kontekstā bija nozīmīga kultūras vērtība. Ne mazāk svarīgs bija fakts, ka atjaunojot tās vēsturisko plānojuma struktūru un svarīgākās vietzīmes, nebija jāzaudē citas, vēlāk uzslāņotas vērtības. Spriežot pēc arvien pieaugošā apmeklētāju skaita Rātslaukumā mūsdienās redzams, ka, neraugoties uz daļas profesionālu un sabiedrības negatīvo nostāju, realizētais rekonstrukcijas (retrospektīvās renovācijas) paņēmieni ir bijis efektīvs līdzeklis vides kvalitātes un rekreativitātes līmeņa paaugstināšanā, un Rātslaukums kļūst par vienu no mūsdienu Rīgas identitātes vietzīmēm.

Novērtējot Rātslaukuma rekreativitātes palielināšanos tieši saistībā ar rekonstrukcijas (retrospektīvās renovācijas) paņēmieni atjaunotās apbūves elementiem, radies jautājums, vai šādu paņēmieni Vecrīgā varētu izmantot arī citu zudušu apbūves elementu atjaunošanā. Nav zināms neviens cits zudis nozīmīgs objekts, kas būtu atradies kādā telpiski tik nozīmīgā vietā, ka bez tā šīs vietas identitāte būtu neatgriezeniski deformēta. Šī iemesla dēļ nav pamata uzskatīt, ka uz vēl kāda zuduša objekta atjaunošanu varētu attiecināt šo izņēmuma paņēmieni. Apbūves elementu attīstība vēsturiskā vidē risināma kontekstuāli, ievērojot mērogu,

proporcijas un detalizācijas intensitāti, izmantojot mūsdienās aktuālus arhitektūras valodas līdzekļus. Līdzīgi kritēriji jāattiecina arī uz apbūves struktūras reģenerāciju vietās, kur tā deformēta. Arī agrāko apbūves līniju rekonstrukcija (retrospektīvā renovācija) ir izņēmuma paņēmieni tikai un vienīgi nepārvaramas varas iedarbības dēļ zudušas un tikai kopējās pilsēt būvnieciski telpiskās kvalitātes atgūšanai nepieciešamas apbūves struktūras atjaunošanai, ja citādi šo kvalitāti nav iespējams atgūt. Pilsētvides kvalitāti iespējams atgūt, respektējot vēsturiskos struktūras veidošanas principus - zemesgabalu lielumu, ielu gabarītus, ielu un laukumu attiecības. Šie principi izmantojami, risinot Līvu laukuma, Doma laukuma (zonā starp Tirgoņu, Šķūņu un Rozēna ielu), neapbūvēto kvartālu teritoriju starp 13. janvāra ielu un Kalēju ielu, u. c. apbūves attīstības jautājumus.

Vides kvalitāte un pieejamība. Kā liecina pētījumi, funkcionālā diferenciacija ir publisko ārtelpu sistēmas attīstības paņēmīns, kas rada priekšnoteikumus daudzveidīgas vides izveidošanai pilsētā. Vēsturiski Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmā kā noslēgtas telpiskas vienības izveidojušies Rātslaukums, Doma laukums, Herdera laukums, Līvu laukums un Vecpilsētas laukums, bet Jēkaba laukums, Pils laukums, Strēlnieku laukums un Alberta laukums izvietojušies pie Vecrīgas ārējā perimetra un ir daļēji noslēgti. Par daļēji noslēgtām ārtelpām uzskatāmi arī ielu telpiskie paplašinājumi Teātra un Kaļķu ielās starp Vaļņu ielu un Aspazijas bulvāri, kā arī Smilšu ielā starp Torņa ielu un Basteja bulvāri. Pēterbāznīcas laukums atrodas vecpilsētas iekšienē, un attiecībā pret apkārtni ir noslēgts, bet tā aprīse nav telpiski skaidri determinēta. No veiktajiem pētījumiem izriet, ka nozīmīgākā loma vides kvalitātes paaugstināšanā ikvienā ārtelpā ir iespējamām aktivitātēm, ko ietekmē ne tikai pašas ārtelpas, bet arī tās aptverošajā apbūvē piedāvātās funkcionālās norises. Šī iemesla dēļ apkārtnē arhitektoniskajā vidē apmeklētājiem pieejamās horizontālajās un vertikālajās robežās jāveicina tādu funkciju darbība, kas ietver rekreācijas aspektus. Šā mērķa sasniegšanai jāizmanto gan juridiskās, gan ekonomiskās sviras. Tas panākams, no vienas puses iestrādājot attiecīgajos saistošajos dokumentos (likumos un būvnoteikumos) normas, kas paredz sabiedriski aktīvu funkciju piesaistīšanu jaunbūvējamām un rekonstruējamām ēkām, no otras puses elastīgi piemērojot stimulējošus līdzekļus (nodokļu atlaides) par šādu funkciju uzturēšanu. Arhitektoniskās telpas attīstība jārisina kontekstā ar apkārtnē vides strukturāli funkcionālās attīstības aspektiem. Izvērtējot iecerētu jaunievedumu mērķtiecīgumu, pirmām kārtām jāvadās no vides funkcionālās diferenciacijas paplašināšanas un tās rekreativitātes līmeņa paaugstināšanas viedokļiem.

Īslaicīgo jeb pagaidu būvju celtniecība liecina par ārtelpu potenciāla nepilnīgu izmantošanu- nepietiekamu funkcionālo piesātinājumu un vides semantisku nenobeigtību. Vecrīgas publiskajās ārtelpās gadu no gada vērojams liels kiosku, paviljonu un citu īslaicīgu būvju īpatsvars. Pret to eskalāciju un pilsētelpas piesārņojumu jāvērsas administratīviem līdzekļiem, liedzot projektēšanas un būvniecības atļaujas. Īslaicīgas būves jēdzienu vides piesārņojuma aspektā nedrīkst attiecināt uz sezonas rakstura nojumēm, ko izveido tieši pie sabiedrisko interešu objektiem kā iekštelpas paplašinājumu vasaras laikā, taču brīvstāvoši alus paviljoni, kioski un citas būves, kas aizņem ārtelpu platības, par tādām jāuzskata pat tad, ja tie izbūvēti ekspluatācijai vairāku gadu garumā.

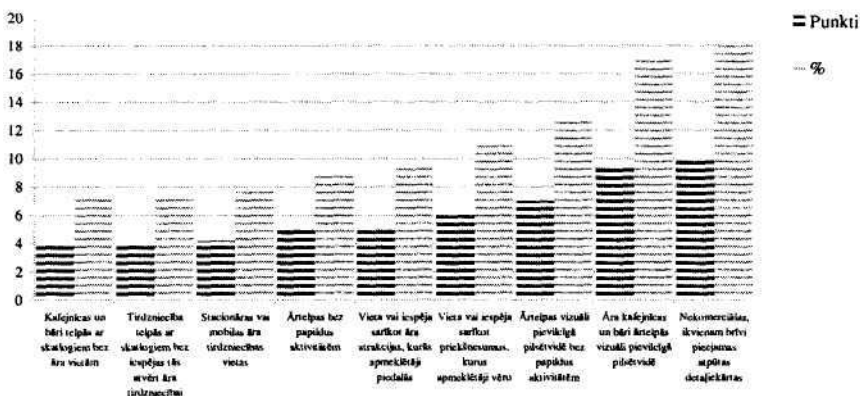
Kā liecina promocijas darba ietvaros veiktie pētījumi, vides kvalitāte un publisko ārtelpu rekreativitāte ir tieši proporcionāla ārtelpās notiekošajām aktivitātēm. Daudzveidīgas aktivitātes veicina apmeklētāju piesaisti ārtelpām. Pamatojoties uz veikto aptauju datiem, izveide-; kritēriju skala, lai raksturotu vides kvalitātes un publisko ārtelpu aktivitāšu savstarpējās sakarības. Uz grafika horizontālās ass atlikti kritēriji, kas augošā kārtībā raksturo pilsētvides kvalitātes līmeni:

- o kafējnīcas un (vai) bāri telpās ar skatlogiem bez āra sēdvietām;.
- o tirdzniecība telpās ar skatlogiem;
- o stacionāras vai mobilas āra tirdzniecības vietas;

- o ārtelpas bez papildus aktivitātēm;
- o vieta vai iespēja sarīkot āra atrakcijas, kurās apmeklētāji piedalās;
- o vieta vai iespēja sarīkot priekšnesumus, kurus apmeklētāji vēro;
- o ārtelpas vizuāli pievilcīgā pilsētvidē bez papildus aktivitātēm;
- o āra kafējnīcas un (vai) bāri ārtelpas vizuāli pievilcīgā pilsētvidē;
- o nekomerciālas, ikvienam brīvi pieejamas atpūtas detaļiekārtas (soliņi, u.tml.).

Uz grafika vertikālās ass attēlots katra kritērija ietekmes līmenis, izteikts vidējos punktos pēc respondentu vērtējuma un procentos. Viena kritērija maksimālais punktu skaits ir 10. Kā redzams grafikā, visaktīvāk vides kvalitāti ietekmē nekomerciālu atpūtas detaļiekārtu brīva pieejamība, kā arī vietu āra kafējnīcās vizuāli pievilcīgā pilsētvidē esamība, kuru

Publisko ārtelpu vides kvalitāti ietekmējošie kritēriji.

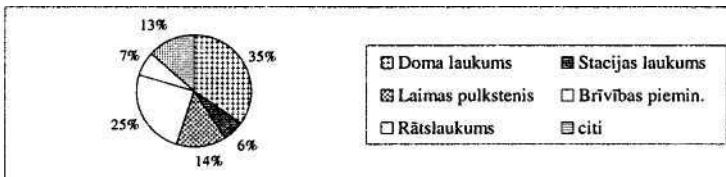
ietekmes līmenis tuvojās maksimālajiem 10 punktiem. Šo kritēriju ietekme ir ievērojami lielāka par iespējām sarīkot priekšnesumus, kurus apmeklētāji vēro vai āra atrakcijas, kurās apmeklētāji piedalās. Vismazāk vides kvalitāti ietekmē sabiedriskas funkcijas telpās, kuras ar ārtelpām saista tikai ieejas komunikācijas, bet ne vizuāla un funkcionāla iespēja iekštelpas paplašināt, daļu aktivitāšu izvēršot ārtelpas. Ietekmju skala izmantojama katras konkrētās vietas sabiedrisko prioritāšu definēšanai. Summējot atsevišķiem kritērijiem atbilstošos punktus, iegūst konkrētās vietas minimālo un maksimālo (min/max) vides kvalitātes rādītāju. Šo rādītāju iespējams izmantot pilsētas attīstības dokumentos, nosakot optimālo vietas izmantošanas variantu.

Strādājot pie vides kvalitātes paaugstināšanas, jāveic pasākumi vides pieejamības nodrošināšanai. Gājēju ceļu iesegumi jāveido tā, lai paralēli tradicionālajam bruģējumam tiktu lietoti alternatīvi ieseguma materiāli, kas ļauj iegūt līdzienāku segumu, padarot to ērtāk izmantojamu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Realizējot transporta intensitātes samazināšanu kā vienu no Vecrīgas attīstības prioritātēm, ir iespējams samazināt gājēju ietevju paaugstinājumu attiecībā pret brauktuves līmeni līdz riteņkrēsliem pārvaramam augstumam, vai gājēju zonās no tā atteikties vispār.

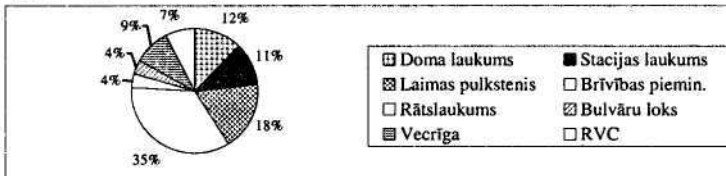
Publisko ārtelpu sistēma. Pieaugot sabiedrības interesei par brīvā laika pavadīšanas iespējām Rīgas centrā, pieaug Vecrīgas publisko ārtelpu noslodze. Līdzšinējā prakse liecina, ka Vecrīgas publiskās ārtelpas darbojas divos izteikti atšķirīgos ekspluatācijas režīmos - ikdienas un svētku režīmā, pie tam ikdienas režīmā mūsdienās raksturīgs pieaugošs

pieprasījums pēc rekreācijas aktivitātēm. Spriežot pēc attīstības prognozēm, šī tendence saglabāsies, pie tam svētku režīma loma palielināsies. Šī iemesla dēļ līdzās komunikatīvajām saitēm arvien lielāku nozīmi iegūst katras ārtelpas rekreatīvais piedāvājums, kas nosaka konkrētās ārtelpas identitāti. Rekreatīvajam piedāvājumam ir tendence paplašināties, piesaistot ārtelpām arvien jaunus apmeklētājus, tādējādi ikdienas ekspluatācijas režīms transformējas par „laiskās ikdienas” režīmu, kam raksturīgs liels rekreācijas aktivitāšu

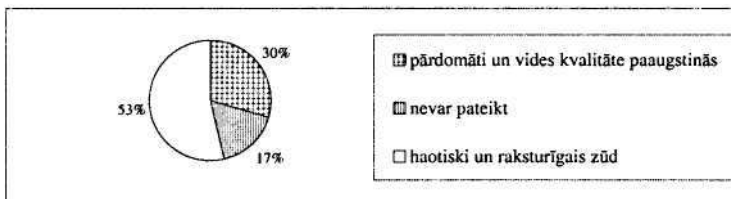
Rīgas centra izjūta respondentu - nejausi izvēlētu Vecrīgas apmeklētāju - intuitīvi emocionālā uztverē:

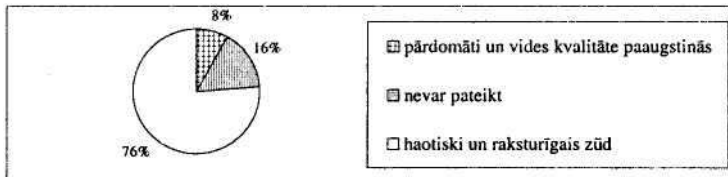
Rīgas centra izjūta respondentu – profesionālu arhitektu – intuitīvi emocionālā uztverē:

Vecrīgas apbūve pēc respondentu - nejausi izvēlētu Vecrīgas apmeklētāju - domām

Vecrīgas apbūve pēc respondentu - profesionālu arhitektu - domām notiek:

izmantotāju īpatsvars ikdienā. Dažādās ārtelpas šī tendence ir atšķirīga. Publiskās aktivitātes Vecrīgā visintensīvāk norisinās telpiski noslēgtajos laukumos, pie tam Rātslaukums, Doma laukums un Līvu laukums piesaista vislielāko apmeklētāju skaitu. Saskaņā ar pētījumu datiem, visintensīvākā gājēju plūsma Vecrīgā ikdienā konstatēta Kaļķu un Audēju ielās, bet visilgāk apmeklētāji uzskatās Doma laukumā, kā arī Līvu laukumā un Vaļņu ielā. Pētījumos konstatēts, ka to veicina ārtelpu funkcionālais piedāvājums - Kaļķu un Audēju ielas ir

ieciņās gājēju tranzīstatikmes trases, kas nodrošina komunikatīvās saites, bet Doma un Līvu laukumā ir Vecrīgā vislielākais skaits āra kafejnīcu un bāru, kā arī atpūtas vietu, kas līdzās komunikatīvajām saitēm veicina rekreācijas aktivitātes. Gan Kaļķu, gan Vaļņu, gan Smilšu ielā atrodas virkne veikalu, kafejnīcu un āra tirdzniecības vietu, kas piesaista garāmģājēju uzmanību, tādējādi arī tur piedāvājot rekreācijas iespējas.

Izveidojot ārtelpu sistēmu, kurā atsevišķām ārtelpām definētas diferencētas funkcionālās prioritātes, iespējams apmierināt daudzveidīgās intereses un kopumā padarīt pilsētvidi apmeklētājiem pievilcīgu. Kā liecina darba ietvaros veikto aptauju dati, rīdzinieki un pilsētas viesi vēlas pilsētā vairāk apstādījumus, vides dizaina elementus, nekomerciālas atpūtas vietas un iespējas aktīvām izpausmēm. Katram funkcionālajam režīmam jāizveido optimāli darbības apstākļi, izmantojot gan stacionārus, gan mobilus telpas iekārtojuma papēmienu un aprīkojuma līdzekļus. Fakts, ka atsevišķos pasākumos, piemēram, Rīgas astoņsimtgades svinību dienā, Vecrīgas publisko ārtelpu kapacitāte sasniedza maksimumu un jaunu apmeklētāju pieplūdums drošības apsvērumu dēļ netika pieļauts, liecina par nepieciešamību rekreācijai izmantojamo Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmu attīstīt ārpus tās robežām. Paplašinātā publisko ārtelpu sistēma ietver Kanālmalas apstādījumu loku un bulvāru loku līdz Elizabetes ielai, aiz kuras sākas intensīvas apbūves zona ar salīdzinoši nelielu rekreācijai piemērotu ārtelpu īpatsvaru. Publisko ārtelpu sistēma jāattīsta arī Pārdaugavas virzienā, ietverot Uzvaras un Arkādijas parku, un Āgenskalna vēsturiskās koka apbūves kvartālus starp Bāriņu, Talsu, Nometņu un Slokas ielu. Turpinot Rīgas apbūves tradīciju sabiedriski nozīmīgas ēkas izvietot apstādījumu teritorijās, Uzvaras parkā iespējams uzbūvēt, piemēram, koncertzāli.

Vecrīgas publisko ārtelpu sistēmā nozīmīgāko vietu ieņem laukumi. Kā liecina pētījumi, funkcionālā slodze un lietošanas prioritātes, kā arī izmantošanas intensitāte dažādos laukumos atšķiras, līdz ar to tie piesaista dažādu apmeklētāju skaitu. Šo iemeslu dēļ ir nepieciešams precizēt katra laukuma vietu Vecrīgas kopējā telpiskajā sistēmā, kā arī prognozēt to attīstības vadlīnijas un iespējamās problēmas. Trim visintensīvāk izmantotajiem laukumiem ir atšķirīgas funkcionālās prioritātes.

Rātslaukuma prioritāte ir reprezentācijas funkcija. Tai nepieciešama vizuāli vienota laukuma telpa. Reprezentācijai pakārtota ir komunikatīvā funkcija un pasīvās rekreācijas funkcija, kuru iespējams attīstīt pa laukuma perimetru.

Rātslaukuma rekreativitātes potenciāla paaugstināšanai apkārtnējās ēkas vismaz pirmā stāva līmenī jāizmanto publiski pieejamām funkcijām, kas spēj piesaistīt apmeklētāju iespējami garākā laikā. Tā sauktajā Zilās gvardes namā vispiemērotākā funkcija ir tur jau sākotnējā būvprojektā paredzētā kafejnīca, kas ļauj iespēju efektīvi izmantot gan pret Rātslaukumu, gan Lielo Svaru ielu izbūvētās vasaras terases.

Pasīvās rekreācijas funkcija un ar to saistītais ārtelpu detaļiekārtojums Rātslaukumā tomēr nevar kļūt dominējošs. Ārtelpu mobilās detaļiekārtas nedrīkst izvietot tālāk par 6 metriem no apkārtējo namu fasādēm. Tā kā Melngalvju nama un Švābes nama fasāžu izgaismošanai izveidota gaismas un skaņu spēle, tās optimālās vērošanas zona izvietojas pretējā laukuma pusē, t.i., gar Rātsnama fasādi un M. Jaunielas galā. Šim nolūkam arī tur izvietojamas mobilas ārtelpas detaļiekārtas. Kā perspektīvs rekreativitātes potenciālu paaugstinošs pasākums vērtējama arī iecere Rātsnama augšējā terasē izvietot zvanu spēli. Sinhronizējot Rātsnama zvanu spēli ar Melngalvju nama un Švābes nama fasāžu gaismu spēli, varētu iegūt kvalitatīvu priekšnesumu, kura vērošanai, līdzīgi kā citās Eiropas pilsētās, tiktu piesaistīts liels skaits interesentu. Optimālas laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 21/43.

Rātslaukuma tuvākās apkārtnes apbūve, kas izveidota laikā pēc Otrā pasaules kara Rīgas Tehniskās universitātes administratīvā ēka Kaļķu ielā 1, dzīvojamās ēkas ap Svētā Pētera baznīcu, Okupācijas muzeja ansamblis un Rīgas 3. vidusskolas ēka -jāsaglabā kā sava

laika profesionālās domas liecības, un tās neizmainītā, nesadalītā un nesagrautā veidā jāintegrē perimetrālajā kvartālu apbūves plānojuma struktūrā.

Doma laukums arī turpmāk būs visplašākā Vecrīgas noslēgtā publiskā ārtelpa. Tā dimensijas ļauj ērti realizēt gan komunikatīvās saites, gan nodrošināt rekreācijas rakstura aktivitātes. Mūsdienās laukuma potenciāls netiek izmantots vienmērīgi. Intensīvi izmantotā ikdienas rekreācijas zona aizņem nelielu daļu ārtelpas starp Šķūņu, Rozēna un Tirgoņu ielu, kas strukturāli nemaz Doma laukumam nepieder, tomēr atrodas vienotā vizuālā un emocionālā telpā ar to. Pārējo laukuma daļu dažādos virzienos tranzītā šķērso gājēji, un, tā kā laukumā mehānisko transportlīdzekļu kustība nav aizliegta, arī autobraucēji.

Doma laukuma attīstības prioritāte ir pasīvās rekreācijas funkcija. Tai pakārtotas ir reprezentācijas, aktīvās rekreācijas un komunikācijas funkcijas. Reprezentācijas un aktīvās rekreācijas funkcijai rezervējama vizuāli vienotā laukuma telpa starp Doma baznīcas ziemeļu fasādi un laukuma apbūvi līdz Rozēna ielai. Komunikācijai izmantojama laukuma brīvā telpa. Zona starp Šķūņu ielu, Jaunielu un Rozēna ielu visā platībā izmantojama mobilo rekreācijas detaļiekārtu (āra kafējnicu mēbeļu, u.c.) izvietošanai pasīvās rekreācijas vajadzību apmierināšanai. Lai novērstu pārmērīgu laukuma piesātināšanu ar rekreācijas mobilajām detaļiekārtām, to izvietošanai jānosaka sekojošas zonas:

- o pie Rīgas biržas nama starp Jēkaba un Pils ielas apbūves līniju turpinājumu krustošanās vietai;
- o starp Jēkaba un Zirgu ielu nepārsniedzot 10 metrus no apbūves perimetra;
- o starp Šķūņu ielu un Jaunielu nepārsniedzot 10 metrus no Zirgu ielas ziemeļrietumu puses apbūves līnijas turpinājuma, saglabājot Rozēna ielas fiziskās komunikācijas saslēgumu ar Doma laukuma telpu.

Doma laukuma rekreativitāte lielā mērā ir saistīta ar pilsētas dzīvē nozīmīgiem notikumiem, kas tajā regulāri gadu no gada tiek atzīmēti. Starp gadskārtējiem pasākumiem minams Zaļo dienas tirgus vasaras un Ziemassvētku egle ziemas saulgriežos. Bez tam Doma laukumā notiek dažādi sarīkojumi, koncerti un citas aktivitātes, kas piesaista apmeklētājus un padara to par iecienītu rīdziņiņu un pilsētas viesu atpūtas vietu.

Doma laukuma attīstības jautājumi saistās ar diviem problemātiskiem aspektiem: gar Doma baznīcas sānsienu izveidotā padziļinājuma funkcionālo piepildījumu un skvēra starp Šķūņu, Rozēna un Tirgoņu ielu iespējamo apbūvi. Virsmas padziļinājums gar Doma baznīcas sānsienu, kas vizuāli ļauj apskatīt baznīcas apjomu pilnā augstumā, atdala daļu laukuma platības, kas izveidojušās līmeņu starpības dēļ līdz šim nav pilnvērtīgi izmantota. Laukumā īstenojamo norišu daudzveidības palielināšanai laukuma zemajā daļā iespējams izvietot apmeklētāju interesi saistošas funkcijas. Tām nepieciešamās telpas iespējams pabūvēt zem laukuma augšējā līmeņa, virspusē izveidojot terasī. Tas ļautu pilnvērtīgi izmantot šo ārtelpas daļu, it īpaši tādēļ, ka pārējais Doma laukuma perimetrs no rekreativitātes viedokļa ir apmeklētājiem izteikti nedraudzīgs. Apkārtējos namos nav nevienas iekštelpas, kas tos funkcionāli un vizuāli saistītu ar laukuma ārtelpu, atskaitot nelielu kafējnicu Rozēna un Jaunielas stūrī. Toties ap skvēru starp Šķūņu, Rozēna un Tirgoņu ielu izvietoto vairākas kafējnicas, kas siltajā sezonā piedāvā apmeklētājiem arī āra sēdvietas, kompensējot to trūkumu pārējā laukuma daļā. Šī iemesla dēļ skvēru apbūvēt nav vēlams. Tas ir apzāļumots un labiekārtots, un, pat izveidojot maksimāli caurredzamu apbūvi šai vietā, vizuālās saites, kas Tirgoņu ielas namos esošās kafējnicas un to vasaras āra sēdvietas sasaista ar Doma laukuma telpu, tiktu zaudētas. Apbūvēt pieļaujams tikai daļu skvēra, ciktāl tas nepieciešams, lai nosegtu blakusesošo namu pretugunsmūrus. Atlikušās skvēra daļas labiekārtojums jāpilnveido, saglabājot un papildinot apzāļojumu, kas Vecrīgā ir īpaša vērtība. Jākorģē Vecrīgas satiksmes organizācijas shēma, lai izslēgtu transporta caurbraukšanu Doma laukumā. Doma laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir21/39.

Līvu laukums, Līvu laukuma prioritāte ir pasīvās un aktīvās rekreācijas funkcijas. Tās iespējams attīstīt visā laukuma platībā, izveidojot vietu arī atrakciju vai priekšnesumu sarīkošanai. Līvu laukums, līdzīgi kā agrākais Latviešu strēlnieku laukums, radās, novācot Otrā pasaules kara drupas. Tieši ar karadarbības nejausību izskaidrojama gan Vecrīgas mērogam un struktūrai neadekvāti lielā laukuma platība un neregulārais plānojums, gan arī raibais pret to eksponēto pretuguns mūru un dažādus īpašumus atdalošo nožogojuma elementu jūklis.

Sarežģītās telpiskās konfigurācijas un lielā apkārtējo ielu pieslēgumu skaita dēļ komunikatīvās saites Līvu laukumā daudzviet krustojas, pārklājas un sazarojas. Ja ziemās laukuma vienveidīgās gājēju tranzītsatiksmes dēļ tās darbojas samērā netraucēti, tad, iestājoties siltajām sezonām un diferencējoties laukuma noslodzes funkcijām, visam vietas nepietiek. Rekreācija, galvenokārt āra kafējnīcas un alus dārzi, pārņem ievērojamas komunikācijai vajadzīgās platības, atsevišķās zonās neatstājot pat nepieciešamo minimumu. Tādā laikā Līvu laukuma telpa kļūst publisku aktivitāšu piesātināta, tomēr paliek telpiski un arhitektoniski nenobeigta. Lai Līvu laukuma īpašā gaisotne attīstītos izteiksmīgā pilsētvidē, nepieciešams veikt tā apbūves telpiski funkcionālo optimizāciju.

Par nepietiekamu vides piesātinājumu un funkcionālo noslodzi Līvu laukumā liecina pagaidu būvju celtniecība, kas šai Vecrīgas vietā īpaši strauji ik gadus uzplaukst siltās sezonas sākumā. Atšķirībā no Doma laukuma un daļēji arī Rātslaukuma, Līvu laukumu ietverošajā apbūvē ir samērā daudz publikas interesi piesaistošu objektu, arī āra atpūtas vietas. Atpūsties gribētāju skaits tomēr parasti pārsniedz no apkārtējām ēkām apkalpot iespējamo cilvēku skaitu, un tādēļ laukumā tiek izbūvēti papildus kioski, un izvietotas sēdvietas ap tiem. 2003. gada pavasarī notika kardināla Līvu laukuma labiekārtojuma pārbūve, tomēr tā neatrisināja galveno problēmu - arhitektoniskiem līdzekļiem padarīt laukumu telpiski sakārtotu. Šim nolūkam nepieciešams izveidot apbūvi gar eksponētajiem pretuguns mūriem un nožogojuma elementiem, paredzot iespējami daudz platības publiskām aktivitātēm namos vismaz zemes līmenī, kā arī apbūvei tieši piekļaujošajās laukuma zonās. Optimālas laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 21/43.

Pēterbaznīcas jeb Pētera laukuma robežas neveido vienoti uztveramu ārtelpu, bet no daļēji esošām un daļēji dabā nepastāvošām apbūves vienībām aptver ierobežotu teritoriju, kuras vienā sānu malā atrodas Svētā Pētera baznīca. Šī teritorija sastāv no divām atsevišķām zonām:

- o paplašinājums starp Kungu ielā izbūvēto dzīvojamo māju pagalma fasādēm, apzaļumoto pagalmu un Svētā Pētera baznīcas rietumu fasādi;

- o Otrajā pasaules karā sagrauto kvartālu starp Svētā Pētera baznīcas ziemeļu fasādi un Skārņu ielu iztrūkstošā apbūve posmā starp Pēterbaznīcas un Monētu ielām.

Telpisku uztveramu laukumu veido tikai pirmā no minētajām zonām, kuras izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 11/25. Otrajā zonā daļēji labiekārtojuma, daļēji pagaidu būvju līdzekļiem vasarās darbojas āra alus dārzi. Kvalitatīvu aktivitāšu paplašinājumu šai zonā piedāvā ēkā Skārņu ielā 7 izbūvētās kafējnīcas ar āra terasēm, kas vērstas pret atklāto ārtelpu. Šī zona ir viena no nedaudzajām Vecrīgā, kur varētu attīstīt apstādījumus, ieskaitot kokaugus, kas telpiski aizpildītu robus apbūvē, izveidojot labiekārtotu mierīgās atpūtas vietu šai pilsētas daļā. Siltajā sezonā aktivitāšu klāstu varētu papildināt arī āra kafējnīca, tomēr šai funkcijai nevajadzētu kļūt par dominējošo. Ārtelpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 11/28. Pēterbaznīcas ielai, kas sasaista abas teritorijas daļas gar Svētā Pētera baznīcas dienvidu fasādi, atdalot Grēcinieku ielas apbūvi, saglabātos gājēju tranzītsatiksmes funkcija.

Vecpilsētas laukuma publisko aktivitāšu piedāvājums funkcionāli un kvalitatīvi atbilst šīs ārtelpas dimensijām un raksturam, neprasot īpašus pārveidojumus. Vides vizuālo kvalitāti uzlabotu apkārtējo namu fasāžu remonts. Optimālas laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 11/14.

Alberta laukums pašreizējā izskatā pieskaitāms daļēji noslēgtiem, bet, atjaunojot apbūvi kvartālā starp Kalēju un 13. janvāra ielām, tos iegūtu noslēgtu raksturu. Tā kā laukums atrodas sāpus no galvenajām Vecrīgas gājēju plūsmām, tā iespējamā attīstība skatāma kontekstā ar Kalēju ielas un 13. janvāra ielas attīstības perspektīvām. Pašreiz laukumā trūkst jebkāda publisko aktivitāšu piedāvājuma. Laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 7/25.

Jēkaba laukums un Pils laukums ir Vecrīgas ārējā perimetra ārtelpas. Tie piekļaujas trokšņainajai Krišjāņa Valdemāra ielai un ir līdzīgi gan publisko aktivitāšu piedāvājuma, gan labiekārtojuma un apstādījumu kvalitātes ziņā. Pils laukuma raksturs, pateicoties pret to paverstajai Valsts prezidenta mītnes ieejai, ir raksturā formālāks. Šie laukumi nav izmantojami plašām publiskām aktivitātēm, bet ir piemēroti mierīgai atpūtai. To veicina skaitā nedaudzās atpūtas vietas soliņiem un kafejnīcās. Jēkaba laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 7/10, bet Pils laukuma - 7/24.

Latviešu strēlnieku laukuma attīstības priekšlikumi gan teorētiskā, gan projektu līmenī kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem tikuši izstrādāti daudzkārt, tomēr līdz šim neviena koncepcija nav ieguvusi nedalīti atzinīgu vērtējumu. Laukuma telpa ir atklāta pret Daugavu, tā tiek utilitāri izmantota gājēju tranzītsatiksmi, un tajā iekārtotas vairākas autostāvvietas, kā arī pilsētas sabiedriskā transporta galapunkts. Šīs vietas attīstība risināma pakāpeniski. Vispirms laukums jāatbrīvo no transporta, tai skaitā sabiedriskā, tiešas klātbūtnes un pagaidu būvēm, jāsakārto iesegums un apstādījumi. Tikai pēc tam kontekstā ar Daugavas krastmalas publiskās ārtelpas un laukumu ietverošo esošo ēku attīstības vadlīnijām risināms jautājums par laukuma turpmāko izskatu kopumā. Laukuma telpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 5/18.

11. novembra krastmala ir plašākā ārtelpa, kas piekļaujas Vecrīgas perimetram no Daugavas puses. Ikdienā tā ir intensīvi noslogota autotransporta maģistrāle, kas liedz īstenot gājēju kvalitatīvu plūsmu starp Vecrīgu un krastmalu. Īpašās reizēs, kad autotransporta kustība tiek slēgta, posmā starp Akmens un Vanšu tiltu tā ir tradicionāla masu pasākumu norises vieta, un neviena cita atsevišķa ārtelpa nevar uzņemt vairāk apmeklētājus. Daugavas krastmalas ikdienas rekreācijas piedāvājumu nevar uzskatīt par visai bagātīgu vai daudzveidīgu, bet ūdens klaidam ir īpašs pievilcības spēks un aiz apstādījumu barjeras, kas relaksācijas zonu nodala no blakusesošās transporta maģistrāles, iekārtotās atpūtas vietas piemērotos laika apstākļos un mierīgas atpūtas kārotāju iecienītas. Laikā, kad vakara izbraucienos pa Daugavu dodas kuģīši, krastmalas apmeklētāju skaits ievērojami palielinās. Šāds piedāvājums ievērojami paaugstina Daugavas krastmalas rekreativitātes līmeni, jo citā laikā tajā pašā vielā apmeklētāju skaits ir ievērojami mazāks.

Daugavas krastmala saglabājama kā plaša promenāde, ilgtermiņā paredzot transporta plūsmas pilnīgu slēgšanu. Rekreativitātes līmeņa paaugstināšanai apkārtējās ēkas iespēju robežās jāizmanto apmeklētājus piesaistošām funkcijām. Ievērojot Daugavas straumes plūsmas intensitāti un ūdens līmeņa svārstības, pazemināms zemes līmenis publiski pieejamajā krastmalas daļā un tur izbūvējamas laivu piestātnes. Papildus servisa objektus iespējams izbūvēt terasveidā zem esošās ielas atzīmes tiešā ūdens tuvumā, izmantojot augstumu starpību starp promenādes un krastmalas līmeņiem. Nozīmīgu sarīkojumu gādījumus izmantojams arī Daugavas akvatorijās.

Lai noskaidrotu jaunās būvniecības vai vides labiekārtošanas pasākumu lietderīgumu, katrā atsevišķā gadījumā veicama vispusīga publiskās telpas analīze, ietverot gājēju un transporta tranzītsatiksmi nepieciešamo koridoru apzināšanu un noskaidrojot iespējas funkcionālā spektra paplašināšanai. Optimizējot konkrētās ārtelpas gabarītus un izstrādājot tās lietošanas nosacījumus, priekšroka dodama aktivitātēm, kas paplašina gan vides funkcionālo daudzveidību, gan paaugstina tās rekreativitātes līmeni. Ārtelpas izmantošanas vides kvalitātes rādītājs ir 7/35. Tālākā perspektīvā risināms jautājums par divlīmeņu kustības

organizēšanu 11. novembra krastmalā, izveidojot satiksmes trasi ar autostāvvietām pazemes līmenī un saglabājot plašo publisko promenādi virszemes līmenī.

11. novembra krastmalas nozīme pilsētas ārtelpu sistēmā nākotnē pieaugs, aktivizējot publiskām norisēm ārteipas arī Daugavas kreisajā krastā. To veicinās gan sabiedriski nozīmīga apbūve posmā starp Dzelzceļa tiltu un Āgenskalna līci, gan gājēju promenādes izveidošana krastmalā. Akmens tilta pārveidošana par tiltu ar prioritāti gājējiem veicinās kopīgas rekreācijas telpas izveici abos Daugavas krastos.

Satiksmes attīstības modelis. Satiksmes organizācijas prioritāte Vecrīgā ir tur atrodošos objektu nodrošināšana ar transportu minimāli nepieciešamajā apjomā. Tas nozīmē, ka katrs objekts ir sasniedzams no ierobežota ārējā perimetra sektora, un tam nav pieejas no cita ārējā perimetra sektora, izslēdzot caurbraukāšanas iespēju un maksimāli reducējot transporta plūsmas. Vecrīgas ārējā perimetrā visur, kur vien iespējams, jāattīsta pazemes līmeņa izmantošana, paredzot tur autostāvvietu izveidošanu.

Publisko ārtelpu kvalitatīva attīstība ir iespējama, realizējot mērķtiecīgu funkcionālo diferenciaciju, ievērtējot katras telpas specifiskās vajadzības un rezervējot tām nepieciešamās platības. Vides pievilcības kāpināšanai īpaša vērtība veltāma rekreatīvo funkciju spektram, kam paplašinoties, pieaug publiskās ārteipas rekreativitātes līmenis. Tā pilnvērtīgai realizācijai nepieciešams pietiekami plašs servisa un izklaides piedāvājumu klāsts, kā arī atbilstošs aprīkojums konkrēto aktivitāšu izvēršanai. Pastāvot objektīvām komunikatīvajām saitēm, nozīmīgākajās Vecrīgas publiskajās ārteipas rekreatīvais piedāvājums vēl nav uzskatāms par pietiekamu. Ierobežotās apbūves iespēju dēļ lielāka vērtība būtu veltāma īpaši Vecrīgai projektētu mobilu detaļaprīkojuma vienību radīšanai, kas līdz ar pakāpenisko ārtelpu apmeklētāju skaita pieaugumu nodrošinātu viņu augošās vajadzības pēc atpūtas pieejamības. Daudzveidīga un kvalitatīva pilsētvide ir svarīgākais pilsētas publisko ārtelpu piedāvājums.

Izmantoto informācijas avotu saraksts.**Publicētie darbi**

- **Grāmatas un raksti periodiskajos izdevumos**
- 1. Admine A., Ādminis Ģ., Skujiņa A., u.c. Rīdzenes metamorfoze// Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 62.-63. lpp.
- 2. Amoliņa L. Investoram atdzimst cerība // Dienas Bizness. 06.07.2005. Nr. 128(2634). - 4. lpp.
- 3. Arnheim R. The Dvnamics of Architectural Form. - London: University of California Press, 1977. - 289 lpp.
- 4. AsarisG. Rīgas nākotnes vīzija//Diena. -21.09.1995.
- 5. Bākule I. Kāds bija Rīgas Rātsnams? // SestDiena. - 28.02.1998. - 7. lpp.
- 6. Bākule I. Rīgas pirmsākumi // Latvijas Arhitektūra. - 1999. - Nr. 21. - 80.-83. lpp.
- 7. Bojārs J. Latvijas suverenitātes deklarācija un „soli pa solim” politika Latvijas neatkarības atjaunošanā// 4. maijs: atmiņu un dokumentu krājums par Neatkarības deklarāciju. - Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000. - 217.-231. lpp.
- 8. Breines S., Dean W.J. The Pedestrian Revolution: Streets VVithout Cars. - New York, NY, 1974.- 152 pp.
- 9. Briņķis J. Rajonu centru un pilsētu teritoriālās struktūras un to tiesces lauki // RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. - Rīga: RTU, 2003. - 23.-27. lpp.
- 10. Buka O. Sergejs Antonovs// Latvijas arhitektūras meistari.- Rīga: Zvaigzne, 1995.- 178.-184. Lpp.
- 11. Bula R. Publiskā ārtelpa // Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 92.-96. lpp.
- 12. Caune A., Jansons G., Ose I. Ko uzzinājām jaunu par Melngalvju namu, arheoloģiskos izrakumus beidzot // Rīga 800 gadagrāmata 1994./1995. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1996.- 110.-114. Lpp.
- 13. Cinis A. Plenērs - Līvu laukuma izmantošana // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 1. - 99. lpp.
- 14. Cinis A. Rātsnams. Pārdomu mezgls // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28). - 66.- 67.lpp.
- 15. Cinis A. Strēlnieku laukuma reģenerācijas iespējas // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 2(40).-104.-106. lpp.
- 16. Cullen G. Townscape. - New York, NY, 1964. - 315 pp.
- 17. Dāvidsone I. Rīgas dārzi un parki. - Rīga: Liesma, 1988. - 157 lpp.
- 18. Dripe J. Latvijas arhitektūra pēc 1940. gada - sociālais un kultūrpolitiskais aspekts// Latvijas arhitektūra. - Rīga, 1989. - 21.-24. lpp.
- 19. Dzērve L. Mainās Līvu laukuma seja// Diena.- 10.05.2003.- Nr. 108(3635).- 1., 8. lpp.
- 20. Freimanis J. Simboli un to atgriešanās// Celtne. Būve. Interjers.- 10.2000.- Nr. 14(33). - 2. lpp.
- 21. Gehl J. Life Betvveen Buildings: Using Public Space. - Copenhagen: Arkitektens Forlag, 2001.-202 pp.
- 22. Grava S. Arhitekti, ejiet mājās! // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 2(46). - 94. lpp.
- 23. Grava S. Līdz Rātslaukumam vēl ir tālu // Dienas bizness. - 12.02.1998. - 3. lpp.
- 24. Grunskis T. The Problem of Aesthetic Transformations of the Lukiškiiļ Square in the Discourse of the Europian Town Square Traditions // Urbanistika ir architektūra, XXIV tomas. - Vilnius, 2000. - Nr. 3. — Pp. 133-134.
- 25. Hester R. T., Jr. Neighbourhood Space. - Stroudsburg, PA, 1975. - 292 pp.
- 26. Holcmanis A. „Jēkaba arkāde” // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 5(37). - 4.-11. lpp.

27. Holcmanis A. Par Rātslaukumu - kā tapa, kā pazuda, kā taps // Latvijas Vēstnesis. - 16.03.1999.-28. lpp.
28. Holcmanis A. Vai gribam atjaunot Rātsnamu vai tikai tā fasādi // Latvijas Arhitektūra. - 1998.-Nr. 18.-84. lpp.
29. Holcmanis A. Vecrīga - pilsēt būvniecības ansamblis. - Rīga: Zinātne, 1992. - 256 lpp.
30. Informācija par Rīgu. Iedzīvotāji// Rīgas vides pārskats 2001.-
http://www.ceroi.net/reports/ri_ga/latviski/pamatlietas/iedzivotaji.htm.
31. Informācija par Rīgu. Teritorija un administratīvās robežas vēsturiskā skatījumā // Rīgas vides pārskats 2001. —
<http://www.ceroi.net/reports/ripa/latviski/pamatlietas/leritoriiia.htm>.
32. Integrated Territorial and Urban Conservation - Sustainable Management of the Heritage // ICCROM Newsletter. - 2001. - Nr. 27. - Pp. 20-22.
33. Jērāna P. redakcijā. Rīga. - Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. - 828 lpp.
34. Kļāvis R. Strīds par Rīdzenes ielu atklāj lēmumu nekonekvenci // Diena. - 02.07.2004. - Nr. 151(3982). - 1. lpp.
35. Krastinš J. Eklektisms Rīgas arhitektūrā. - Rīga: Zinātne, 1988. - 280 lpp.
36. Krastinš J. Jūgendstils Rīgas arhitektūrā. - Rīga: Zinātne, 1980. - 224 lpp.
37. Krastinš J. Latvijas pilsētu attīstība XIX gs. otrajā pusē // Latvijas reģionālā arhitektūra. - Rīga: RTU, 1992. - 24.-48. lpp.
38. Krastinš J. Latvijas Republikas būvmāksla. - Rīga: Zinātne, 1992. - 240 lpp.
39. Krastinš J. Rātslaukums un tā apkārtnes apbūves koncepcija// Diena.- 23.02.1999.- 12. lpp.
40. Krastinš J. Rīgas Rātslaukums. Pagātne. Tagadne. Nākotne. - Rīga: Madris, 2000. - 48 lpp.
41. Krastinš J. Rīgas Rātsnams kultūrvēsturiskā, pilsēt būvnieciskā, metodoloģiskā un politiskā skatījumā // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 6(50). - 10.-15. lpp.
42. Krastinš J. Soļi uz Rātslaukuma atdzimšanu//Diena. - 19.12.1997.- 14. lpp.
43. Krastinš J, Strautmanis I., Dripe J. Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām. - Rīga: Baltika, 1998. - 312 lpp.
44. Krier L. The City Within the City // Architectural Design. - 1984- vol. 54. - Pp. 70-105.
45. Kočāne S. Rātslaukuma veidošanas idejas atzīst par haotiskām // Diena. - 30.03.2000. - 1., 8. lpp.
46. Lazdiņš I. Rīgas centra pilsētvide XX-XXI gadsimtu mijā - pretrunas, problēmas, meklējumi, mantojums// RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. - Rīga: RTU, 2001.-55.-60. lpp.
47. Lejnietis J. Alternatīvais rātsnams // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 3(29). - 60.-63. lpp.
48. Lejnietis J. Cita arhitektūra // Diena. - 14.03.2000. - 13. lpp.
49. Lejnietis J. Latvijas - autoritāras valsts un Latvijas - padomju sociālistiskās republikas arhitektūra 1934.- 1940. 1944.- 1954.// Latvijas arhitektūra.- Rīga, 1989.- 27.-35. lpp.
50. Lejnietis J. Līvu Filharmonijas Meistaru laukums vai iela? // Latvijas Arhitektūra. - 2000.-Nr. 6(32).-118. lpp.
51. Lejnietis J. Rīga, kuras nav. - Rīga: Zinātne, 1998. - 397 lpp.
52. Lejnietis J. Rīgas arhitektūra. - Rīga, 1989. - 256 lpp.
53. Lejnietis J. RVC. Recenzijas vietā// Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 88-91. lpp.
54. LR Valsts Kontroles Vēstis, 2003. Nr. 5, 8. punkts//
http://www.lrvk.pov.lv/htmls/biletens/nr37nr37_9.html.

55. Lynch K. The Image of the City. - Cambridge, MA, 1960. - 194pp.
56. Marana I. Publiskā telpa - problēmas un iespējas // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 105.-107. lpp.
57. Matuzāne M. Rātslaukums no „fen šui” viedokļa // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 1.-82. lpp.
58. Melbergs G. Dažas Rīgas centra rekonstrukcijas problēmas // Latvijas PSR arhitektūra un pilsēt būvniecība. - Rīga, 1987. - 86.-100. lpp.
59. Ņikiforovs S., Kalniņš K., Šenteļevs M. u.c. Tuvāk Daugavai // Latvijas Arhitektūra. 2002. - Nr. 1(39). - 104.-105. lpp.
60. Neumann W. Das mittelalterliche Riga. - Berlin: Verlag von Julius Springer, 1892. — S.66.
61. Pozo A.G. Public Open Spaces: Flexibility of Their Uses in Historic and Vernacular Environments. // <http://www.international.icomos.org/monumentum/vol18-19>.
62. Pučiņš E. Ceļā uz izvēlēto mērķi // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 5(37). - 12.-19. lpp.
63. Pučiņš E. „Ja man kādreiz sagrūt būs, mani atkal celiet jūs” // Rīga 800 gadagrāmata 1994./1995. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1996. - 104.-109. lpp.
64. Pučiņš E. Kā atrast „izeju” no „ieejas” // Literatūra. Māksla. Mēs. - 02.04.1998. - 21. lpp.
65. Pučiņš E., Melbergs G. Melngalvju nams Rātslaukuma ansablī // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1991. - 23 lpp.
66. Pučiņš E. Nama atdzimšana ir likumsakarīga // Celtne. Būve. Interjers, 10.2000. Nr. 14(33). - Rīga, 2000. - 2. lpp.
67. Pučiņš E. Pretī atdzimšanai // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 173.-182. lpp.
68. Pūka T., Cinovskis R., Bice M un Ieviņa S. Rīgas sabiedriskie apstādījumi. - Rīga: Zinātne, 1988. - 143 lpp.
69. Raudseps P. Mobilizācija // SestDiena. - 4.10.2003. - 10. lpp.
70. Rīgas Rātsnama otrā kārta // Literatūra un māksla Latvijā. - 13.12.2001. - 14. lpp.
71. Roze A. Pilsētas publiskā telpa // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 104. lpp.
72. Roze A. Rātslaukums - Strēlnieku laukums. Vecrīgas divkambaru sirds. // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 108.-110. lpp.
73. Roze A. Rīgas vēsturiskais centrs // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 1(33). - 110-111. lpp.
74. Roze A. Triangula bastions // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 6(50). - 31 -32. lpp.
75. Rozniece A. Par Rīgas Rātslaukuma nākotnes vīziju // Latvijas Vēstnesis. - 16.03.1999.-28. lpp.
76. Siliņas M. redakcijā. Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 323 lpp.
77. Smith B. Erase or Preserve? Riga Faces Its History // The Wall Street Journal Europe. - 01.09.2000.-Pp. 27,30.
78. Skaitļi un fakti. Latvijas iedzīvotāji. // http://www.np.gov.lv/index.php?lv=fakti_lv.
79. Spārtis O. Melngalvju nams no iekšpuses // Celtne. Būve. Interjers. - 10.2000. - Nr. 14(33). -2. lpp.
80. Spārtis O. Rīgas kultūras simbolu likteņi konjunktūras svārstībās // Rīga 800 gadagrāmata 1993. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1994. - 32.-37. lpp.
81. Spertāle D. Rātsnams. Rātslaukums. Kādiem būt? // Literatūra un Māksla Latvijā. - 06.04.2000.-1., 8.-9. lpp.
82. Starostniece E. Lēti un ātri bez piegrieznes // Diena - 04.12.2001. - 19. lpp.

83. Stradiņš J. Par Rīgas Melngalvju nama likteni un šo grāmatu // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 11.-12. Lpp.
 84. Strautmanis I. Arhitektūras un pilsēt būvniecības teorija. - Rīga: RTU, 1990. - 96 Lpp.
 85. Strautmanis I., Bratuškins U. Rīgas rātsnama veidols // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28). - 68. Lpp.
 86. Strautmanis I., Briņķis J. Dzīvojamās vides rehabilitācija Rīgas centra jauktās apbūves teritorijās// RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne.- Rīga: RTU, 2003.- 58.-63. Lpp.
 87. Strautmanis I. Dialogs ar telpu. - Rīga: Liesma, 1977. - 136 Lpp.
 88. Strautmanis I. Monumentālās propagandas plāns un monumentu loma mūsdienu pilsētas struktūrā// Latvijas PSR arhitektūra un pilsēt būvniecība. - Rīga: Zinātne, 1987. - 101.-109. Lpp.
 89. Strautmanis I. Profesija - visa dzīve. - Rīga: Liesma, 1981. - 109 Lpp.
 90. Strautmanis I. Rīgas domei - modemu namu // Latvijas Arhitektūra. - 1998. - Nr. 18. - 85. Lpp.
 91. Strautmanis I. Studentu projekti 11. novembra krastmalas attīstībai// Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 4(36). - 94. Lpp.
 92. Strautmanis I. Postmodernisma raksturīgās iezīmes un to loma reģionālās arhitektūras formveides principu attīstībā // Latvijas reģionālā arhitektūra. - Rīga: RTU, 1992. - 3.-23. Lpp.
 93. Štrams V. Ar patosu vien nepietiek // Dienas Bizness. - 22.06.2004. - Nr. 19(2375). - 19. Lpp.
 94. Taurens J. Lai iederētos pilsētvidē // Literatūra. Māksla. Mēs. - 15.01.1998. - 19. Lpp.
 95. Vanzovičs S. Arhitekti neizpratnē par Rīgas apbūves novitātēm// Neatkarīgā Rīta Avīze. - 14.02.2003.
 96. Vikmanis J. Dažas piezīmes pie Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna // Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 84.-87. Lpp.
 97. Zandberga R. Lokāli pilsēt būvnieciskie veidojumi agro viduslaiku Rīgas struktūrā XII un XIII gs. mijā// Latvijas PSR pilsētu arhitektūra.- Rīga: Zinātne, 1979.- 58-79. Lpp.
 98. Zandberga R. Rīgas pilsētas plānojums un apbūve agrajos viduslaikos // Pilsētu attīstība un arhitektūra Latvijas PSR. - Rīga: Zinātne, 1974. - 151.-182. Lpp.
 99. Zvirgzdiņš A. Telpa- publiskā pret privāto// Latvijas Arhitektūra.- 2004.- Nr. 3(53)/04. - 6.-7. Lpp.
 100. Васильев Ю. М. Классицизм в архитектуре Риги. - Рига: Академия наук ЛССР, 1961.-379 стр.
 101. Васильев Ю. М. Латвия. Исторический очерк// Памятники искусства Советского Союза. Белоруссия, Литва, Латвия, Эстония. -Москва: Искусство, 1986. - 488 стр.
 102. Иконников А. В. Функция, форма, образ в архитектуре. - Москва: Стройиздат, 1986. - 288 стр.
 103. Пумпенс П. Время превращает кич в искусство // Архитектура и Дизайн Балтии. - 2001 - № 6(7). стр. 59-62.
 104. Страутманис И., Бука О., Крастыньш Я., Асарис Г. Архитектура Советской Латвии. - Москва: Стройиздат, 1987. - 320 стр.
- **Starptautiskie, valdības un pašvaldību lēmumi un normatīvie akti**
105. Latvijas Republikas Aizsargjoslu likums.
 106. Naras dokuments par autentiskumu (Nāra, Japāna, 1994.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību.- Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 48.-50. Lpp.

107. Par gruntsgabalu apbūves tiesībām Vecrīgā (02.08.1994. Rīgas Domes lēmums Nr. 79; nav publicēts). - Rīgas Domes arhīvā.
108. Par Melngalvju nama kompleksa, Rīgas pilsētas Rātslaukuma, Rātsnama un Rīgas Domes nama atjaunošanu un celtniecību (28.03.1995. Rīgas Domes lēmums Nr. 1330, ar grozījumiem saskaņā ar RD 06.06.1995. lēmumu Nr. 1766; nav publicēts).- Rīgas Domes arhīvā.
109. Rīgas attīstības plāns 1995.-2005. gadam. - Rīga, 1995.
110. Rīgas Dome. Pilsēt būvniecības pieminekļa Vecrīgas būvnoteikumi (23.12.1993. lēmums Nr. 96).
111. Rīgas harta par autentiskumu un vēsturisko objektu atjaunošanu kultūras mantojuma kontekstā. - Rīga, 2000.
112. Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam// Rīgas attīstības plāns 2006.-2018. - Rīga, 2004. - 57 lpp.
113. Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018. gadam// Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.- Rīga, 2004. - 110 lpp.
114. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=76001>.
115. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi (08.03.2004. MK noteikumi Nr. 127) // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=85432>.
116. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna izstrādes apakšprojektu mērķu un uzdevumu kopsavilkums. - Rīga: RVC saglabāšanas un attīstības plāna darba un koordinācijas grupa, 2002. - 29 lpp. - Rīgas Domes arhīvā.
117. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāns. 1. redakcija.- Rīga, 2004.- 161 lpp.
118. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāns. 3. redakcija.- Rīga, 2005.- 148 lpp.
119. Saistošie apbūves noteikumi (3. pielikums)// RVC SAP 1. redakcija.- Rīga, 2004.- 21 lpp.
120. Starptautiska pieminekļu un vēsturisku vietu konservācijas un restaurācijas harta (Venēcijas harta- ICOMOS, 1964.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību. - Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 5.-8. lpp.
121. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (1. un 2. pielikums)// RVC SAP 3. redakcija. - Rīga, 2005. - 33 lpp.
122. Vēsturisko pilsētu un apdzīvotu vietu konservācijas harta (Vašingtonas harta- ICOMOS, 1987.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību. - Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 33.-38. lpp.

Nepublicētie darbi, attīstības un konkursu projektu materiāli

123. Arhitektūras plenērs „Līvu laukuma attīstības iespējas”. Rīga, 11. 2002.
124. Bratuškins U., Dzene I., Kuļikovska I. u.c. Rīgas Rātslaukuma renovācija (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
125. Bratuškins U., Dzene I., Kuļikovska I. u.c. Vecrīgas centra atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts „7 - 2”). - Rīga, 1997. - SIA „Rīgas Nami” arhīvā.
126. Dambis J., Roze A., Lejnicks J. u.c. Vīzija 2020. Rīgas vēsturiskais centrs. Saglabāšanas un attīstības plāna koncepcija.- Rīga, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2001.
127. Gehl J. Public Spaces and Public Life in Riga City Centre.- Kobenhavn: Gehl Architects Aps, 2001. - 70 pp.

128. Jansons G. Rīgas Melngalvju nams. Arhitektūrvēsturisks apskats// Izejas materiāli Melngalvju nama atjaunošanas koncepcijas projektu izstrādāšanai.- Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1990. - 21.-37 lpp. - Latvijas Kultūras fonda arhīvā.
129. Jansons G., Zirmis G. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
130. Krastiņš J., Strautmanis I., u.c. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
131. Lejniece J., Lejniece I. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
132. Lyniova E. Problems of Reconstruction of Historical and Culture Monuments in Ukraine. - Kiev, 2000. - UNESCO LNK arhīvā.
133. Ņikiforovs S. u.c. Vecrīgas centra atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts „Mazā Parīze”). - Rīga, 1997. - SIA „Rīgas Nami” arhīvā.
134. Public Space -Problems and Possibilities. Seminar. - Rīga: Union of The Baltic Cities, Rīga City Council, April 18-20, 2002. - 43 pp.
135. Pučiņš E., Burkovskis E., Caune V. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
136. Pučiņš E., Holcmanis A., Burkovskis E., u.c. Vecrīgas reģenerācijas projekts- Rīga: Latvijas PSR Celtniecības ZPI, 1983.
137. Pučiņš E. Rātslaukuma ansamblis un Melngalvju nama pilsēt būvnieciskā nozīme// Izejas materiāli Melngalvju nama atjaunošanas koncepcijas projektu izstrādāšanai. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1990. - 5.-6. lpp. - Latvijas Kultūras fonda arhīvā.
138. Putniņa A., Ivanova N. Rīga 801: sabiedrībai atbildīga Rīgas attīstības plānošana.- Rīga: Sabiedriskās politikas institūts, 2002. - 55 lpp.
139. Strautmanis I., Krastiņš J. u.c. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
140. VKPAI vēstule Nr. 09-06/661 „Par pilsētas īpašumā esošo zemesgabalu kvartālā starp Rīdzenes, Kalēju, 13. janvāra un Rīdzenes, Vaļņu un 13. janvāra ielām”.- Rīga, 01.06.2001. - VKPAI arhīvā.
141. Zīle Ē. (būvprojekta vadītājs). Melngalvju nama atjaunošanas projekts.- „Komunālprojekts”, Rīga, 1998. - a/s „Komunālprojekts” arhīvā.
142. Zvirgzds A. Atzinums par Tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu centra Rīgā starp Vaļņu, 13. janvāra un Kalēju ielām un uz Rīdzenes ielas izstrādāto projekta priekšlikumu. - Rīga, 22.11.2001. - autora arhīvā.

RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
Faculty of Architecture and Urban Planning
Department of Architecture and Urban Planning

Ugis BRATUSKINS
Student of Doctor of Architecture Study Programme

**RIGA OLD TOWN PUBLIC OPEN SPACE DEVELOPMENT IN THE 20TH
AND 21ST CENTURIES**

Doctorate Thesis Summary

Scientific tutor
Dr. habil. arch., Professor
I. STRAUTMANIS

Riga 2006

Bratuskins U. Riga Old Town Public Open Space Development in the 20th and 21st Centuries. Doctorate Thesis Summary.- Riga: RTU, 2006.- 51pp.

Printed with the decision of Department of Architecture and Urban Planning, July 6th, 2006, protocol Nr. 7

**DOCTORATE THESIS
NOMINATED IN RIGA TECHNICAL UNIVERSITY FOR
ACHIEVING THE SCIENTIFIC DEGREE OF DOCTOR OF ARCHITECTURE**

Doctorate thesis for achieving the scientific degree of Doctor of Architecture is publicly defended on October 5th, 2006 at 2 p.m. at Faculty of Architecture and Urban Planning of Riga Technical University, 16, Azenes Str., Riga, Auditorium Nr. 406.

OFFICIAL REVIEWERS

- Dr. habil. arch., professor Jekabs Trusins
Riga Technical University
- Dr. arch. Andrejs Holcmanis
Riga Inspection for Heritage Protection
- Dr. arch. Janis Zilgalvis
State Inspection for Heritage Protection

CONFIRMATION

I confirm that I have prepared the research work that has been submitted to Riga Technical University for achieving the scientific degree of Doctor of Architecture. The research work is not submitted to any other university for achieving scientific degree.

Ugis BRATUSKINS

Riga, May 23rd, 2006.

Doctorate thesis is written in Latvian and contains introduction, three chapters, conclusions and recommendations, 25 pictures, two attachments and information source list, altogether 140 pages. There are 142 entries in the list of information sources.

ISBN 9984-32-767-1

During the period of time since 1940 when the city of Riga lost its status as the capital city through regaining it in the nineties and to the present Riga experienced significant changes: noticeable expansion of the city limits, change in both population density and ethnic make-up, formation of new neighborhood centres. Nevertheless, the city's medieval core - Vecrīga (Old Town) - continues to be one of the most important cultural and historical parts of urbanized Riga and the main activity centre at both the local and national level. Important public proceedings tend to take place precisely there. Similar to other medieval urban areas, Old Town development structure maintained the intimate medieval environmental scale up to the nineteen thirties, the beginning of extensive urban planning changes. Following the urban planning trends of the time, several built-up blocks in front of the northeastern wing of the Dome cathedral were demolished to form the Dome (at that time the 15th of May) Square. This essentially changed the scale of the existing open space and the new square became the largest public open space in Old Town. The changes also affected the area surrounding the Town Hall Square. On the southwestern side, demolition of four built-up blocks opened up space for planned municipal office building construction. Also, during this period the so called 13th of January Street "regulation" was started. Its framework envisioned the widening of the major streets in southeastern Old Town, building of monumental new construction and creation of new squares. Due to the economic downturn and escalating conflict between the European totalitarian systems these visions were not realized. The destruction during World War II visibly changed the uniformity of the Old Town urban development, creating openings in previously built-up areas. In the post war era, Old Town historical spatial environment as a whole was not consistently renewed. In individual areas, within the framework of the ruling Soviet ideology, work was performed to eliminate local damage. The Soviet ideology pressure manifested itself most acutely in the obliteration of the remnants of the Town Hall Square. This caused discontent not only within the ranks of architectural and preservation specialists, but also, the public at large and became the basis of endeavors to renew as soon as feasible the quality of the historical environment. After World War II, a number of 'gaps' in the development were created by not restoring the historical development structure in the destroyed city areas, which remain to date and partially improved, are used as civic open space. Thus, Līvu Square and the former Latvian Red Riflemen square were formed, as well as the square at Kalēju Street at the crossing of Rīdzenes and Vecpilsētas streets and 'open spaces' in the area surrounding St. Peters Church. At the turn of the 21st century, as a result of the intent to rebuild the most notable elements of the lost development, to fill in the 'empty spaces', initial urban environmental changes made touched the war devastated but not renewed sites, amongst them the former Latvian Red Riflemen Square.

Old Town urban development matters were studied in detail in the Old Town regeneration project developed in 1983, its viewpoint served as a guideline for the historical environment renewal process at the turn of the 21st century. In the nineties several municipal administrative rulings were adopted, for example, Old Town development ordinances and land use rights in Old Town, which anticipated the renewal of the pre war building lines in the entire Old Town territory. In the context of urban development, the overall characteristics of these rulings were not fully considered by stratified diversely created planning structures, and the approach was not always compatible with post war development. Notwithstanding the inadequacy of these documents to the actual situation, as local ordinances they clearly affected the course of environmental change in Old Town at the turn of the 21st century.

Issues of civic open space in Riga were also examined in the most recent city development plan - Riga's Historical Centre Preservation and Development Plan (henceforth RHC PDP) included in the body of Riga City Development Plan for the years 2006-2018. The plan discusses the problems of the area included in the UNESCO World Cultural Heritage list, but, since a large part of the civic open spaces examined in the plan are located in Old Town, particular attention is focused precisely there. The RHC PDP also intensified public activity in

The issue of Old Town urban development and architecture has been the focus of many authors in pre war time, as well as during soviet and present times. Nevertheless, attention was mostly concentrated on building design patterns and individual building elements, not on awareness and development problems of the urban environment as a whole. Issues of civic open space structure development and aspects of its quality characteristics have not been the primary focus of the studies. Additionally, issues of historical open environment

- o critically evaluate legislation in force and under consideration as regards to Old Town civic open space development;
- o determine public opinion as to changes in the quality of Old Town spatial environment from the so called Latvia's Third Rebirth and renewal of sovereignty to the present day;

create a model to evaluate activity impact on the quality of civic open space.

As a result, the scope of this thesis is the Old Town civic open space - plaza, square, street and court - system, and the subject of the research is the compatibility of the historical Old Town planning structure with present day capital city multifunctional, representational and recreational requirements of a civic open space system. The research novelty is:

- o the first complex chronological analysis and evaluation of the change in Old Town spatial structure from the nineteen thirties to the present day;
- o formulation of development guidelines of Old Town civic open space as a total system and development of functional delineation provisions;
- o definition of development priorities of separate elements of Old Town public open space system;
- o creation of a model for the evaluation of activity impact on the quality of civic open space.

The research was performed from 1999 to 2006. The methodology used:

- o theoretical:
 - compilation and selective analysis of literature and project material devoted to urban planning social function and architectural spatial and stylistic topics;
 - analysis of historical development of Old Town civic open space from urban planning and social process viewpoint;
 - prediction of a development model of Old Town civic open space spatial structure and social aspect;
- o empirical experimental:

- survey of civic open space users about Old Town civic open space visual and functional events during Riga's eighth centennial in the year 2001;
 - survey of environmental planning specialists about Old Town civic open space visual and functional events;
 - compilation and conclusions from survey data;
 - analysis of concluded development projects;
- o graphical method: research process and conclusion graphical displays.

Predicted conclusions and their practical use. As a result of the research, a civic open space activity scale has been created and development guidelines for separate elements of an Old Town civic open space system have been formulated for use in urban planning ordinance and building code development. The approach of this research can serve as a theoretical basis for development of design requirements and functional programme for actual building.

In addition to the author's own research, national and municipal institution published and unpublished information and archival material data gained during the research; other Latvian and foreign research data and conclusions published in works from the following authors (in alphabetical order): Arnheim R., Asaris G., Bākule I., Breines S., Cullen G., Davidsons I., Gehl J., Grava S., Hester R.T.Jr., Holcmanis A., Ikonnikov A., Jansons G., Krastiņš J., Krier L., Lejnietis J., Lynch. K., Marana I., Melbergs G., Pozo A.G., Pučiņš E., Roze A., Sparītis O., Stradiņš J., Strautmanis I., Vasiljevs J., Zandberga R., and other were used. The course of the research and results were regularly presented at professional conferences and published in periodicals. The following works were published:

1. Bratuškina U. Vecrīgas laukumu sistēma // Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. - Riga, 2005. - Pp. 26-34. (Square System of The Medieval Part of Riga City Centre; in Latvian)
2. Bratuškina U. Vecrīgas publiskās ārtelpas Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna skatījumā // Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science.- Riga, 2004.- Pp. 18-25. (Public Open Spaces of Old Riga in The View of Preservation And Development Plan of Riga Historic Centre; in Latvian)
3. Bratuškina U., Treija S. Publisko ārtelpu funkcionālā diferenciacija un rekreativitātes potenciāls // Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. - Riga, 2003. - Pp. 17-22. (Functional Differentiation And Recreational Potential of Public Open Spaces; in Latvian)
4. Treija S., Bratuškina U. Lielmēroga dzīvojamu rajonu attīstības problēmas Rīgā// Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. - Riga, 2003. - Pp. 77-83. (Development Problems of Large Scale Housing Estates in Riga; in Latvian)
5. Bratuškina U. Vecrīgas publiskās ārtelpas sabiedrības vērtējumā// Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science, - Riga, 2002. - Pp. 25-36. (The Public Open Space of Riga City Centre - Estimated by People; in Latvian)
6. Bratuškina U. Publisko ārtelpu attīstība Vecrīgā // Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. - Riga, 2001. - Pp. 16-21. (Development of Public Open Spaces in Riga City Centre; in Latvian)
7. Strautmanis I., Bratuškina U. Rīgas rātsnama veidols // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28). P. 68. (Shape of Riga City Council House; in Latvian)
8. Bratuškina U. Piezīmes Rīgas Rātslaukuma atdzimšanas sakārā// Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. - Riga, 2000. - Pp. 14-18. (Remarks With the Rebirth of Riga City Hall Square; in Latvian)

9. Bratuškins U. Rīgas Rātslaukuma renesanse // Latvijas Arhitektūra. - 1996. - Nr. 5. - P. 42. (Renaissance of Riga City Hall Square; in Latvian)

The following paper has been accepted for publication:

- Bratuškins U. Pilsētas apbūves struktūras atjaunošanas un publisko ārtelpu attīstības mijiedarbība // Scientific Proceedings of Riga Technical University. Architecture and Construction Science. Riga, 2006, (Interaction Between Renewal of The Urban Structure of City With Public Open Spaces Development; in Latvian).

The doctorate thesis analyses Old Town urban planning and social consequences of civic open space evolution from the mid nineteenth hundredths, as well as predicts future development trends. The doctorate paper consists of three sections. Each section has three subsections.

The first section discusses theoretical aspects of the concept civic open space and modern day civic open space semantic and functional problems in the historical city centre. Functional and recreational social characteristics of various open space user groups are emphasized.

The second section examines in chronological order Old Town architectural spatial environment development in the twentieth and twenty first centuries and present changes, focusing on changes to the medieval urban plan and spatial structure during various time periods. Political and socioeconomic causes are analysed and conclusions are drawn as to their impact on the quality of civic open space. The renewal progress of Riga's Town Hall Square is examined meticulously, depicting the changing social attitude towards preservation of the cultural historical environment and development issues influenced by political and social processes.

The third section examines the outlook of Old Town civic open space development in the context of international and local cultural heritage preservation and protection documents and Riga's development document, as well as society's evaluation. Civic open space development consequences are analysed and its potential predicted. The compiled data of the public opinion survey of the Old Town recent development is presented.

In the conclusion and recommendation section, Old Town civic open space rational development is predicted, stressing the need for development of a unified system. The idea of expanding the civic open space system outside of the boundaries of Old Town, to also include the river Daugava visual space, as well as Riga's historical centre and Pārdaugava's open space is argued.

Expansion of city territories and their gravity areas, also expands the city centre semantic boundaries, nevertheless, the civic open space in Old Town, as in other European medieval centres maintains its attractiveness. Accordingly, signifies i periodical, as well as daily social activities for both the state and community occur precisely here. Each political power, in the area of urban planning and architecture, first validates itself in the historic core; and this tendency still has not disappeared. In Old Town, the most glaring evidence is the urban planning structure changes and building in the Dome square and its environs in the nineteen thirties, the Soviet era Red Riflemen Square establishment and buildup, as well as the renewed independence era environmental renovation example - regeneration of the Town Hall Square.

As witnessed by the research, with the increase in demand for public activities, the options and society's desire to participate also increase. Thus, the number of civic open space users also increases. An increased number of users necessitate finding the means for expansion of the recreational space, yet within the Old Town compact urban structure substantial civic open space expansion is not feasible. From the research we can predict that, civic open space development will occur in two directions:

- o assessment of Old Town existing spatial environment potential and function intensification, foreseeing appropriate timetables for various activities, and, wherever possible also utilizing inner courtyards for public proceedings;
- o expansion of outdoor space beyond Old Town boundaries.

In the future it is imperative to continue strengthening Old Town semantic accuracy, developing a pole and syntagma system consistent with the intensity of society's usage. As regards to Old Town spatial environment functional intensification, existing open space areas must be maximally preserved allowing for a reduction (by building) only as an exception to complete existing spatially unarticulated areas. Previous experience illustrates that new construction does not always respect society's desire to gain new publicly usable space. Thus, for example in the buildings enclosing Town Hall Square, Riga's City Council technical personnel work space is located instead of placing there initially intended restaurant and coffee shop. To avoid similar situations, zoning ordinances should be supplemented with the provision that the street level be mostly reserved for public use, providing only the minimally necessary vertical access space for upper floor traffic. Both, the lower level and second floor should also be reserved for public use. In all areas that require construction to complete the setting, the ground floor space and use should remain public as much as feasible; as well as the use of inner courts for public events should be encouraged. Old Town Hall Square and street system should be developed as a spatial system, whose separate elements can function individually on a daily basis or as a network for significant public activities.

Judging from present-day development, Riga's historical centre will also retain in the future its "main centre" function, and its significance at the local and state level will increase. Thus, public interest range and number of activities happening in Old Town will increase. Open space development trends allow us to predict that Old Town streets and squares, within the framework of the city canal landscaping and encircling boulevards, as well as both embankments of the river Daugava and Pārdaugava's civic open spaces, will be Riga's future main civic open space system. It must ensure the course of daily, holiday and planned special social events. To expand the civic open space system, recreational space close to Old Town and historically important building territory on both sides of the river Daugava should be encouraged to become part of the public path of circulation. Since the river Daugava has an important place in Riga's urban planning structural system, expansion of public activity on both sides should be encouraged, developing "life by the water" and "life on the water". Convenient access to the water level should be provided with steps and ramps and moorings built for boats and small crafts. Expansion of the visual relationship across the river Daugava should be encouraged by improving the 11 of November embankment promenade and creating a pedestrian promenade on the left side of the river, at least in the stretch between the Cable and Railway bridges. Farther into Pārdaugava's civic open spaces it is possible to develop Victory Park, in the direction of Mārupite's planting and Āgenskalna's historic centre (especially the timber building zone). Another Old Town civic open space expansion direction is the city canal green space which links Old Town with the encircling boulevards and 20th century Riga. In this direction the separate civic open spaces are utilizable independently; their linking into a broader system is hindered by the separating intensive traffic streets.

Throughout history, urban planning structure has never developed nor stood alone as a separate unique value. As the research identifies, its moulding and development has been determined by favourable functional links between separate socially significant objectives. Initial trading and protection functions were joined by public representation and social activities. Differing functional needs and the level of public attraction in various civic open spaces created in the most active hubs larger spatial elements - squares. In gradual development conditions, without changes in the urban environment pole and syntagm system, no new layers, differing from traditional patterns are created, if we do not consider, as such, separate small element merging into larger ones, for example, the combining of adjoining lots.

More radical changes, partially deforming previous structures, came about either, by a change in the relationship of poles and syntagms, creating new functional ties, or by a change in the criteria for environmental quality. Easily accessible sites increased with the development of technology, and the new targeted land areas required correcting again the existing urban plan structure to satisfy the new demands for convenient and aesthetically pleasing functional ties. In this manner, by both preserving and demolishing previous generation legacies and in its place layering new qualities, every city environment matured guided not only by architectural design considerations, but also by applicable technical advances of the period and corresponding options.

Research illustrates that as far as the building in Old Town in the nineteen thirties, soviet era activities and modern urban planning modification attempts had cardinaly different basis. In the thirties, it was the idea of validating the new national state in building design. This idea was realized purposely and deliberately. The Dome Square and several streets were widened; however, the newly formed building elements were integrated in the historical planning structure. Only in specific cases in the city planning structure, by eliminating a few minor streets, local character changes were permitted. Thus, for example, to build the War Museum a portion of Trokšņu Street was eliminated, for the Finance Ministry - all of M. Aldaru Street and M. Zirgu Street, for the Army department store - part of Ķēniņu Street, nevertheless, the city plan structure scale as a whole did not change during the course of these endeavours. On the other hand, from the time after 1941 to the beginning of the nineteen nineties, the changes that took place were due both to war caused destruction, and to the pressures of the post-war soviet ruling ideology, that did not permit the renovation of the destroyed spatial environment to the previous scale and quality. In its place, openly contrasting to the historical environment, professional expression measures were used. Therefore, post-war building can be considered this era's layering, as referred to in cultural historic environment protection activities, as prescribed in international and national scale binding documents. Still, in the second half of the twentieth century, this factor's long term effect ushered Old Town to the brink of critical deformation, where its spatial environment integrity was no longer perceptible. Therefore, at the turn of the century, again, the city environment change was realized purposely and deliberately, correcting the war time damage and the Old Town planning structure deformed by post-war ideological pressure. As confirmed by the completed analysis proposal, in the initial versions the historical environment regeneration was discussed as the integration of building elements created in the course of time in the renewable spatial system. The realization of this aspiration was started without delay, as soon as it was feasible - immediately after the collapse of the Soviet Union and the restoration of political independence. The reconstruction of one of the site markers of pre-war Riga — the House of the Black Heads — was finished at the end of 1999, and the Riga City Council new building was unveiled in November of 2003. Therefore, Riga's Town Hall Square reconstruction was Latvia's Third Rebirth urban planning and architectural testimony.

Three Riga's Town Hall Square site markers, St. Peter's Church tower, the House of the Black Heads and the City Council building's historical facade - were restored, respecting their historical forms. Reconstruction (retrospective renovation) of the historical markers, as an exception was realized conforming to the recommendations defined in international cultural monument preservation documents. Reconstruction (retrospective renovation) refers to and only to renovation to recover the environmental spatial harmony of architectural monuments destroyed by an insurmountable force (force majeure), if it is not possible to recover this harmony otherwise, and only when ample available preserved historical evidence- photographs, scale drawings, descriptions and other materials - guarantees a complete and multilateral concept of the renewable object. As per the analysis of various author viewpoints, the lost Town Hall Square space in the context of Riga was an important cultural value and identity marker of the city. Not less important was the fact that, renewing

its historical planning structure and most significant site markers, did not cause the loss of other, later layered values. Judging from the ever increasing number of visitors nowadays in the Town Hall Square we can see that, notwithstanding the negative attitude of some professionals and general public, the realized reconstruction (retrospective renovation) undertaking has been a successful way of upgrading the quality and recreational level of the environment. The Town Hall Square is becoming one of present day Riga's identity markers.

Considering the increase of recreational activity in the Town Hall Square as a result of the reconstruction (retrospective renovation) renewed building elements, raises the question if such measures could be used in the renewal of other missing building elements in Old Town. There is no other significant missing object that we know of that would have been in such a spatially important location, so that without it the location identity would be irreversibly deformed. For this reason there is no basis to consider that this exception could be applied to the renewal of another missing object. Building element development in the historical environment is solved contextually, taking into account scale, proportions and detail intensity, utilizing present day architectural language. Similar criteria have to be applied to building structure regeneration in locations where it is deformed. Early building line reconstruction (retrospective renovation) is also an exception for and only for loss due to an insurmountable force, and only to recover the overall urban spatial harmony if not recoverable otherwise. Urban harmony is recoverable, respecting historical structure development principles - parcel size, street dimensions, street and open area relationship. These principals are applicable working out Līvu Square, Dome Square (area between Tirgoņu, Šķūņu and Rozēna streets), the vacant territory between 13th of January Street and Kalēju Street, and other building development issues.

Environment quality and accessibility. The research supports that that function differentiation is a means of public open space development that generates prerequisites to create a diverse city environment. Historically within the Old Town public open space system the Town Hall Square, Dome Square, Herdera Square, Līvu Square and Vecpilsētas Square were formed as enclosed spatial entities, while Jēkaba Square, Pils Square, Strelnieku Square and Alberta Square positioned at the outer perimeter of Old Town are partially enclosed. As partially enclosed open spaces we can also consider the spatial street widening of Teatra and Kaļķu streets between Vaļņu Street and Aspazijas Boulevard, as well as Smilšu Street between Torna Street and Basteja Boulevard. St Peter's Church Square is within the old city and as regards to the immediate surroundings is enclosed, but its flow is not spatially clearly established. From performed research it follows that, the most significant role to improve the quality of the environment in any open space is the possible activity, influenced not only by the space itself, but also by the function taking place in the surrounding buildings. For this reason, in the surrounding architectural environment user accessible borders, both horizontally and vertically, functional activity that promotes recreation should be encouraged. To reach this goal, both legal and economic pressure needs to be applied. That is achievable by, on the one hand, incorporating in the pertinent binding documents (laws and building codes) norms, that provide for socially active function appeal in new construction and reconstruction, on the other hand, providing flexible stimulating means (tax discounts) for sustaining such functions. Architectural space development has to be solved taking into consideration the surrounding environmental structural function aspects. Evaluating the purposefulness of the newly introduced concept, first of all, needs guidance from the outlook of expansion of environmental function differentiation and its recreational level.

Short term or temporary construction demonstrates open space potential incomplete exploitation - insufficient functional saturation and environment semantics incompleteness. In Old Town public open spaces, year after year, kiosk, pavilion and other short term structure pervasiveness can be observed. Administrative means need to address the escalation and urban space contamination prohibiting planning and building permits. The concept short term

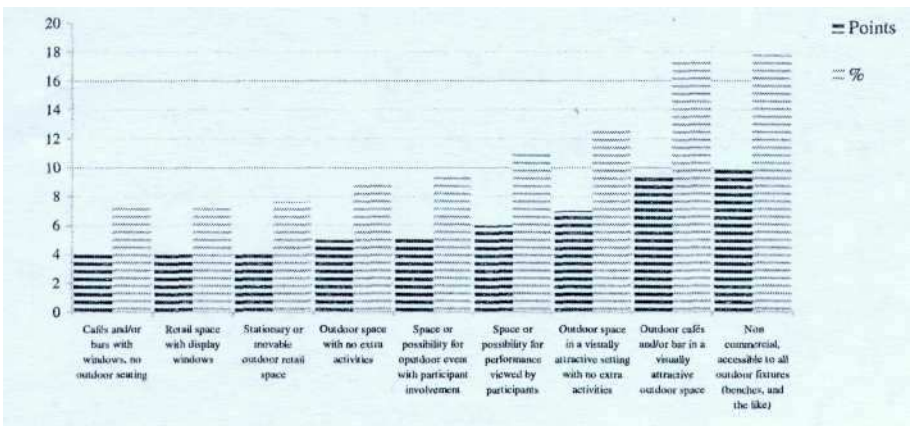
structure, as regards to environmental contamination should not be applied to seasonal type canopies that are used as indoor summer extensions to public interest objects, however, free standing beer pavilions, kiosks and other structures that occupy open space areas are to be considered as such even if built for several years exploitation.

The doctorate thesis research demonstrates that environmental quality and public open space recreation capability is proportional to activities happening in the open space. Diverse activities promote user involvement open spaces. Based on the conducted survey data, a criteria scale has been created to characterize environment quality and public open space activity interrelationships. On the graph horizontal axis, on ascending scale city environment quality characteristic levels:

- o Cafes and/or bars with windows, no outdoor seating;
- o Retail space with display windows;
- o Stationary or movable outdoor retail space;
- o Outdoor space with no extra activities;
- o Space or possibility for outdoor event with participant involvement;
- o Space or possibility for performance viewed by participants;
- o Outdoor space in a visually attractive setting with no extra activities;
- o Outdoor cafes and/or bar in a visually attractive outdoor space; Non commercial, accessible to all outdoor fixtures (benches, and the like).

The vertical axis indicates each criteria impact level, shown in average points as per the respondents and in percentages. Maximum points for each criterion are 10. As seen in the graph, the accessible non commercial outdoor fixtures, as well as the availability of outdoor cafes in a visually attractive city environment, has the most impact on the environment quality, the impact level approaching 10 points. This criterion impact is noticeably larger than the one for the possibility for events with or without viewer participation. The least impact is from public functions in spaces connected to the outdoors by the entranceway only with no opportunity to expand the indoor space, extending part of the activity outdoors. The impact scale is utilizable to define social priorities for each concrete open space. Adding the specific relevant criteria points, determines the minimum and maximum (min/max) environmental quality indicator for particular sites. This indicator can be used in city planning documents, determining the site use optimal variant.

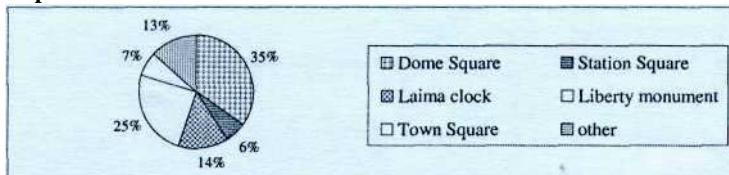
Public open space quality impact criteria.

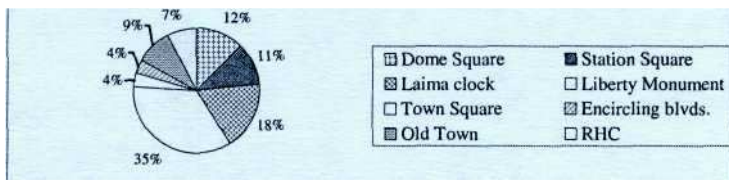
Working to improve the environmental quality, activities to ensure environment accessibility must be performed. Pedestrian circulation surfaces should be constructed so that, in addition to traditional pavement, alternative materials providing a flat surface more readily usable by persons with disabilities will be used. Achieving a decrease in vehicular traffic as one of Old Town development priorities, it is possible to lower sidewalk levels in relation to street levels to a height surmountable by wheelchairs, or in pedestrian areas omitting them entirely.

Public open space system. With the increase of public interest for leisure time options in the centre of Riga, Old Town public open space overload increases. Experience to date, shows that Old Town public open spaces work on two clearly diverse exploitation regimes — daily and holiday regimes, furthermore, these days an increase in the demand for recreational activities characterizes the daily regime. Deducing from development projections, this trend will continue, and in addition the holiday regime role will increase. For this reason in each open space, next to transfer links, recreational opportunities gain an ever increasing significance that determines specific open space identity. Recreational opportunities tend to increase, attracting ever more people, so the daily regime becomes the "lazy everyday" regime, characterized by a large daily recreational activity user percentage. This trend varies in different open spaces. Public activities in Old Town most intensely occur in enclosed squares, for instance Town Hall Square, Dome Square and Līvu Square attract the largest number of visitors. According to research data, the most intensive pedestrian flow in Old Town was identified on Kaļķu and Audēžu streets, but the majority of time was spent in the Dome Square, as well as Līvu Square and Vaļņu Street. The research establishes that this is due to the open space functional alternatives - Kaļķu and Audēžu streets are popular pedestrian transit routes providing transfer links, but most outdoor cafes and bars, as well as resting areas that in addition to transfer links provide recreational activities in Old Town, are in Dome Square and Līvu Square. At present in Kaļķu, and Vaļņu, and Smilšu streets there are numerous shops, cafes and outdoor retail areas that attract passer-by attention, also providing recreational opportunities.

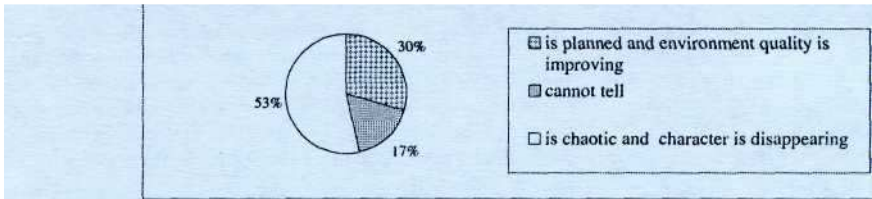
Riga's centre respondent opinion - randomly selected Old Town visitor - intuitive emotional perception:

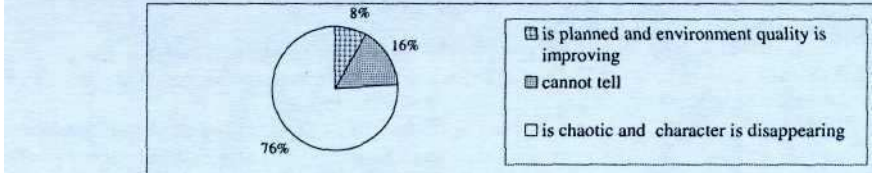
Riga's centre respondent opinion - professional architect - intuitive emotional perception:

Old Town building by respondents - randomly selected Old Town visitor - believes that:

Old Town building by respondents – professional architect – believes that:

By creating an open space system where specific open spaces have defined diverse functional priorities, it is possible to satisfy multiple interests and overall enhance the appeal of the city environment to visitors. The research data establishes that locals and visitors desire more planting, elements of environmental design, non commercial rest areas and opportunity for active expression. For each functional regime optimal activity settings need to be developed using both stationary and movable space layout methods and equipment resources. The fact, that for specific events, for example, the celebration of the eight hundredth anniversary of Riga, Old Town public open space reached its maximum capacity and the flow of more visitors for security reasons was not allowed, shows the need to extend beyond its boundaries the usable recreational Old Town public open space. The expanded public open space system encompasses the City Canal planting area and encircling boulevards up to Elizabetes Street, beyond which begins a dense building area with relatively little open space suitable for recreation. Public open space has to be expanded also in the Pārdaugava direction, including Victory and Arkādijas parks, and Āgenskalna historical timber building zone between Bāriņu, Talsu, Nometņu and Slokas streets. Continuing Riga's tradition of placing significant buildings in landscaped territories, it is possible, for example, to build a concert hall in vast area of Victory Park.

Squares hold the most significant rank in Old Town public open space. As established by the research, functional load and use priorities, as well as use intensity differs in various squares, thus they attract different numbers of visitors. For this reason, it is imperative to precisely determine the rank of each square in the overall spatial Old Town system, as well as predict its development guidelines and potential problems. The three most intensively used squares have different functional priorities.

The Town Hall Square priority is representation function. It necessitates a visually uniform space. Communication function and passive recreation function that can be developed at the square perimeter are subordinate to the representation function.

To potentially increase the recreation function in the Town Hall Square, publicly accessible functions able to attract visitors for an extended duration should be used, at least at the ground level of the surrounding buildings. In the so called Blue Guards building the best possible function is the originally planned cafe that allows effective usage of the summer terraces facing both the Town Hall Square and Lielo Svaru Street.

Still, passive recreation function and the related outdoor fixtures in the Town Hall Square cannot become the dominating feature. Outdoor movable fixtures should not be placed

further than six metres from the facades of the surrounding buildings. Since the facades of the House of the Black Heads and Švābes House have got their lighting features, the optimal viewpoints to the light and sound play are located at the opposite side of the square, along the front of the Town Hall and at the end of M. Jauniela Street. For this purpose movable outdoor fixtures are also to be located there. A future recreational potential enhancement to be considered is the coveted bell performance on the Town Hall upper terrace. Synchronizing the Town Hall bell play with the House of the Black Heads and Švābes House facade light play, could result in a quality performance, which similarly to other European cities, would attract large numbers of interested spectators. The optimal square spatial usage environmental quality indicator is 21/43.

The Town Hall Square closest surrounding building, built in the post war era - Riga's Technical University administration building on Kaļķu Street 1, residential buildings around St. Peters Church, Occupation Museum complex and Riga's 3rd High school - are to be maintained as an expression of that era's professional outlook, and unchanged, undivided and preserved, integrated in the planned surrounding perimeter layout.

In the future the Dome Square will also remain the largest enclosed public open space. Its dimensions allow for both easy communication links, as well as guarantee recreational type activities. Currently the square potential is not utilized consistently. The intensively used recreation area takes up a small section of open space between Šķūņu, Rozēna and Tirgoņu streets, that structurally are not a part of the Dome Square, nevertheless are a visual and emotional part of it. The remaining part of the square is crisscrossed in various directions by pedestrians in transit, and since vehicular traffic is not forbidden, also by automobile drivers.

Dome Square development priority is passive recreation function. Representation, active recreation and communication functions are subordinate to it. The visually cohesive area between the Dome Church northern facade and buildings up to Rozēna Street is reserved for representational and active recreational functions. The square free space is usable for communication function. The entire area between Šķūņu Street, Jaunielu and Rozēnu streets is usable for locating movable recreation fixtures (outdoor cafe furniture and other) for passive recreational needs. To avoid excessive saturation of the square with movable recreation fixtures, their placement should be in the following zones:

- o By Riga's Stock Market between Jēkaba and Pils streets at the crossing building line continuation;
- o Between Jēkaba and Zirgu streets no further than ten metres from the building perimeter;
- o Between Šķūņu Street and Jaunielu no further than ten metres from Zirgu Street northwest building line continuation, maintaining Rozēna Street physical communication link with the Dome Square space.

Dome Square recreational activity is mostly related to significant urban life events that are observed regularly year after year. Among the annual events are the Midsummer Night's Eve Market on the summer and the Christmas tree on the winter solstice. In addition, in the Dome Square various events, concerts and other activities are held that draw visitors and make it a favourite local and tourist leisure spot. Dome Square development issues relate to two challenging aspects: functional fill of the depression along the side wall of the Dome Church and the possible building-up of the area between Šķūņu, Rozēnu and Tirgoņu streets. The surface depression along the Dome Church side wall, which visually allows the observation of the church size in its entire height due to the difference in level separates part of the square area, to date has not been fully utilized. To increase the squares feasible multiform development at the lower level it is possible to set up functions attracting visitors. The required space for this can be built below the upper level of the square creating a terrace at the surface. This would allow the full use of this part of the open space, especially because, the rest of the Dome Square perimeter from the recreation point of view is visibly unfriendly

to visitors. In the surrounding buildings there are no interior spaces that neither link them functionally nor visually with the square open space, with the exception of the small cafe at the corner of Rozēnu and Jauniela streets. Nevertheless, several cafes have been established around the square between Šķūņu, Rozēnu and Tirgoņu streets, which in warm weather also offer visitors outdoor seating, compensating this deficiency in the rest of the square. For this reason building-up the square is not desirable. It has greenery and provides all amenities, and, even creating maximally transparent building in this location, the visual links that connect these cafes and the outdoor seating in the buildings on Tirgoņu Street with the Dome Square space would be lost. Construction can be permitted only as required to cover the adjacent building firewalls. The remaining square amenities have to be improved, retaining and improving the greenery, which is of special value in Old Town. Old Town traffic pattern has to be corrected, prohibiting thru traffic in the Dome Square. The Dome Square spatial usage environmental quality indicator is 21/39.

Līvu Square priority is passive and active recreation function. Development is possible in the entire square area, including creating space to organize shows and performances. Līvu Square, similarly to the former Latvian Rifleman Square, was formed by razing World War II debris. A direct warfare contingency to both the scale and structure of Old Town explains the exceedingly large size and irregular plan, as well as the diverse exposed firewalls and various property separating enclosure element muddle. Due to the complex configuration and large number of connecting streets, the communication links in Līvu Square in many places cross, overlap and branch out. If the square in winter, due to the uniform pedestrian transit traffic, works reasonably well, then, at the commencement of the warmer seasons and the difference in the squares functional load, there isn't enough space for everything. Recreation, mostly outdoor cafes and beer gardens, takes over significant areas needed for communication, in some areas not even leaving the indispensable minimum. At this time Līvu Square space becomes saturated with public activity, nevertheless remains architecturally and spatially inarticulate. For the Līvu Square unique atmosphere to evolve in a responsive urban setting, it is necessary to optimise the spatial function.

The temporary building construction, which in this Old Town area crops up every year at the beginning of the warm weather, substantiates the insufficient environment saturation and functional load. Differing from the Dome Square and partly the Town Hall Square, in the surrounding building there are relatively many objects that attract public interest, as well as outdoor leisure areas. However, the number of people seeking leisure normally exceeds the serving capability of the surrounding buildings, and so, additional kiosks encircled by seating areas are built in the square. In the spring of 2003 cardinal improvement of the public amenities was undertaken, still the main problem was not resolved - architectural elements to make the square spatially articulated. For this purpose, it is necessary to build along the exposed firewalls and separating enclosure elements, providing large enough space for public activities at least at the ground level of the buildings, as well as the square areas contiguous to the buildings. The optimal square spatial usage environmental quality indicator is 21/43.

St. Peter's Church Square or Pētera Square boundaries do not form a unified comprehensible open space, but partly from existing and partly from no longer existing building units contain an enclosed territory, with St Peters Church on one side. This territory consists of two separate areas:

- o The widening between the apartment building facades on Kungu Street, the planted courtyard and the western facade of St. Peter's Church;
- o The World War II razed quarter between the northern facade of St. Peters Church and Skārņu Street missing building in the stretch from St. Peters Church and Monētu Street.

Only the first mentioned area forms a spatially comprehensible square, whose spatial usage environmental quality indicator is 11/25. In the second area, with part improved

amenities, part temporary structures in the summer operate outdoor beer gardens. Quality activity increase in this area is offered in the building at Skārņu Street 7 by the cafes with outdoor terraces facing the open space. This is one of the few areas in Old Town where planting could be realized, including trees, which spatially could fill in the gaps in the building, creating an improved quiet leisure area in this part of the city. In the warmer season the activity choices could also be supplemented by an outdoor cafe, though this function should not become dominant. Open space usage environmental quality indicator is 11/28. Pēterbaziņas Street, which links both territory areas along the southern facade of St. Peters Church, isolating Grēcinieku Street building, would retain its pedestrian transit traffic function.

Old Town Hall Square public activity opportunities functionally and qualitatively are compatible to this open space size and character, not requiring unique improvement. The environment visual quality would be improved with the renovation of the surrounding building facades. The optimal square spatial usage environmental quality indicator is 11/14.

Alberta Square as presently configured can be counted as a partly enclosed square, but renewing the building in the quarter between Kalēju and 13th of January streets, it would attain enclosed character. Since the square is alongside of the principal Old Town pedestrian flows, its possible development is considered in the context of Kalēja Street and 13th of January Street development prospects. At present the square lacks any public activity opportunity. The square spatial usage environmental quality indicator is 7/25.

Jēkaba Square and Pils Square are Old Town outside perimeter open spaces. They lie next to the noisy Krišjāņa Valdemāra Street, and are similar in both public activity opportunities and quality of facilities and landscaping. The character of Pils Square, as a result of facing the entrance to the Presidential Residence is more formal. These squares are not usable for extensive public activities, but are appropriate for leisure. This is encouraged by quite a few spaces for benches and in cafes. Jēkaba Square spatial usage environmental quality indicator is 7/10, but Pils Square - 7/24.

Since the nineteen nineties several development proposals for the Latvian Riflemen Square have been offered at both the theoretical and planning stage, nevertheless none of the concepts has received undivided positive approval. The square space is open to the river Daugava; it is conveniently used for pedestrian transit traffic; and it includes a number of parking spaces, as well as a route end for urban transportation. The development for this area has to be resolved in stages. To start with the square has to be freed of motor vehicles, including proximity of public transportation and temporary structures, and the pavement and planting organized. Only subsequent to this, in the context of the river Daugava's embankment public open space and the existing building surrounding the square development guidelines, resolution of the issue of the overall appearance of the square can take place. The square spatial usage environmental quality indicator is 5/18.

The 11th of November Embankment is the broadest open space that lies next to the perimeter of Old town from the side of the river Daugava. On a daily basis it is an overburdened major traffic route, which impedes qualitative pedestrian flow between Old Town and the river embankment. On special occasions when vehicular traffic is banned, the stretch between Stone and Cable bridges is the traditional mass event occurrence location; no other single open space can handle more visitors. The river Daugava embankment daily recreation opportunity cannot be considered as overly abundant or diverse, but water recreation has a unique draw and behind the planting barrier, which separates the leisure area from the adjacent major traffic route, in appropriate weather conditions the positioned relaxation spaces are appreciated by quiet relaxation seekers. The number of visitors noticeably increases when boats set out for the evening boat rides on the river Daugava. Such an opportunity noticeably increases the river Daugava embankment recreational level, since at other times the number of visitors there is noticeably smaller.

The river Daugava embankment is to be retained as a broad promenade, anticipating in the long term the complete elimination of the traffic flow. To increase the recreational level, the surrounding buildings, within limits should be used for functions attracting visitors. The publicly accessible level should be lowered and boating docks constructed taking into account flow intensity and water level changes of the river Daugava. Additional service facilities can be built as terraces close to the water below the adjacent street level, utilizing the difference in level between the promenade and embankment. For significant events the river Daugava's waterway space can also be utilized.

To evaluate the effectiveness of new construction or environmental enhancement occurrence, each instance requires a thorough analysis of the public space, including necessary knowledge of pedestrian and transportation corridors, and determination of the possibilities of functional spectrum expansion. Optimising the dimensions of an actual open space and working out its usage conditions, preference is given to activities which increase both the environmental functional diversity and the recreational level. The open space usage environmental quality indicator is 7/35. The issue of two level movement organization on the 11* of November Embankment, creating a traffic route with parking spaces on the underground level and maintaining the broad public promenade at the grade level is for future resolution.

The significance of the 11th of November Embankment in the urban open space system in the future will increase, activating open space for public events also on the left side of the river Daugava. This will be promoted by both socially significant building in the section between the Railway Bridge and the Agenskalna inlet, and creation of a pedestrian promenade on the embankment. The transformation of the Stone Bridge to a mainly pedestrian bridge will promote combined recreation space sources on both shores of the river Daugava.

Traffic development model. Transportation priority in Old Town is to provide the minimally necessary transportation to the on site buildings. That means that each building is accessed from a restricted outside perimeter area, and it does not have access from a different outside perimeter area, eliminating the possibility of thru traffic and maximally reducing traffic flow. Underground use for parking has to be developed at all possible Old Town perimeter locations.

Quality public open space is possible, implementing focused functional differentiation, assessing the specific needs of each space and reserving for them the necessary area. To enhance the appeal of the environment, special consideration is devoted to the recreational function spectre, whose expansion increases the public open space recreational level. Consequently, sound implementation requires a wide enough choice of service and recreation opportunities, as well as appropriate facilities for concrete activity development. Sustaining impartial communicative links, the recreation opportunities in the most significant Old Town public open spaces are not yet considered adequate. Due to the limited building possibility the main consideration, especially in Old Town, should be given to the production of designed movable fixture units, which with the gradually increasing number of open space visitors would guarantee their increasing needs for accessible leisure. A diverse and high quality urban environment is the most important urban public open space offering.

Izmantoto informācijas avotu saraksts.**Publicētie darbi**

- **Grāmatas un raksti periodiskajos izdevumos**
- 1. Admine A., Ādminis Ģ., Skujiņa A., u.c. Rīdzenes metamorfoze// Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 62.-63. lpp.
- 2. Amoliņa L. Investoram atdzimst cerība // Dienas Bizness. 06.07.2005. Nr. 128(2634). - 4. lpp.
- 3. Arnheim R. The Dvnamics of Architectural Form. - London: University of California Press, 1977. - 289 lpp.
- 4. AsarisG. Rīgas nākotnes vīzija//Diena. -21.09.1995.
- 5. Bākule I. Kāds bija Rīgas Rātsnams? // SestDiena. - 28.02.1998. - 7. lpp.
- 6. Bākule I. Rīgas pirmsākumi // Latvijas Arhitektūra. - 1999. - Nr. 21. - 80.-83. lpp.
- 7. Bojārs J. Latvijas suverenitātes deklarācija un „soli pa solim” politika Latvijas neatkarības atjaunošanā// 4. maijs: atmiņu un dokumentu krājums par Neatkarības deklarāciju. - Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000. - 217.-231. lpp.
- 8. Breines S., Dean W.J. The Pedestrian Revolution: Streets VVithout Cars. - New York, NY, 1974.- 152 pp.
- 9. Briņķis J. Rajonu centru un pilsētu teritoriālās struktūras un to tiesces lauki // RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. - Rīga: RTU, 2003. - 23.-27. lpp.
- 10. Buka O. Sergejs Antonovs// Latvijas arhitektūras meistari.- Rīga: Zvaigzne, 1995.- 178.-184. Lpp.
- 11. Bula R. Publiskā ārtelpa // Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 92.-96. lpp.
- 12. Caune A., Jansons G., Ose I. Ko uzzinājām jaunu par Melngalvju namu, arheoloģiskos izrakumus beidzot // Rīga 800 gadagrāmata 1994./1995. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1996.- 110.-114. Lpp.
- 13. Cinis A. Plenērs - Līvu laukuma izmantošana // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 1. - 99. lpp.
- 14. Cinis A. Rātsnams. Pārdomu mezgls // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28). - 66.- 67.lpp.
- 15. Cinis A. Strēlnieku laukuma reģenerācijas iespējas // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 2(40).-104.-106. lpp.
- 16. Cullen G. Townscape. - New York, NY, 1964. - 315 pp.
- 17. Dāvidsone I. Rīgas dārzi un parki. - Rīga: Liesma, 1988. - 157 lpp.
- 18. Dripe J. Latvijas arhitektūra pēc 1940. gada - sociālais un kultūrpolitiskais aspekts// Latvijas arhitektūra. - Rīga, 1989. - 21.-24. lpp.
- 19. Dzērve L. Mainās Līvu laukuma seja// Diena.- 10.05.2003.- Nr. 108(3635).- 1., 8. lpp.
- 20. Freimanis J. Simboli un to atgriešanās// Celtne. Būve. Interjers.- 10.2000.- Nr. 14(33). - 2. lpp.
- 21. Gehl J. Life Betvveen Buildings: Using Public Space. - Copenhagen: Arkitektens Forlag, 2001.-202 pp.
- 22. Grava S. Arhitekti, ejiet mājās! // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 2(46). - 94. lpp.
- 23. Grava S. Līdz Rātslaukumam vēl ir tālu // Dienas bizness. - 12.02.1998. - 3. lpp.
- 24. Grunskis T. The Problem of Aesthetic Transformations of the Lukiškiiļ Square in the Discourse of the Europian Town Square Traditions // Urbanistika ir architektūra, XXIV tomas. - Vilnius, 2000. - Nr. 3. — Pp. 133-134.
- 25. Hester R. T., Jr. Neighbourhood Space. - Stroudsburg, PA, 1975. - 292 pp.
- 26. Holcmanis A. „Jēkaba arkāde” // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 5(37). - 4.-11. lpp.

27. Holcmanis A. Par Rātslaukumu - kā tapa, kā pazuda, kā taps // Latvijas Vēstnesis. - 16.03.1999.-28. lpp.
28. Holcmanis A. Vai gribam atjaunot Rātsnamu vai tikai tā fasādi // Latvijas Arhitektūra. - 1998.-Nr. 18.-84. lpp.
29. Holcmanis A. Vecrīga - pilsēt būvniecības ansamblis. - Rīga: Zinātne, 1992. - 256 lpp.
30. Informācija par Rīgu. Iedzīvotāji// Rīgas vides pārskats 2001.-
http://www.ceroi.net/reports/ri_ga/latviski/pamatlietas/iedzivotaji.htm.
31. Informācija par Rīgu. Teritorija un administratīvās robežas vēsturiskā skatījumā // Rīgas vides pārskats 2001. —
<http://www.ceroi.net/reports/ripa/latviski/pamatlietas/leritoriiia.htm>.
32. Integrated Territorial and Urban Conservation - Sustainable Management of the Heritage // ICCROM Newsletter. - 2001. - Nr. 27. - Pp. 20-22.
33. Jērāna P. redakcijā. Rīga. - Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. - 828 lpp.
34. Kļāvis R. Strīds par Rīdzenes ielu atklāj lēmumu nekonsekvenci // Diena. - 02.07.2004. - Nr. 151(3982). - 1. lpp.
35. Krastinš J. Eklektisms Rīgas arhitektūrā. - Rīga: Zinātne, 1988. - 280 lpp.
36. Krastinš J. Jūgendstils Rīgas arhitektūrā. - Rīga: Zinātne, 1980. - 224 lpp.
37. Krastinš J. Latvijas pilsētu attīstība XIX gs. otrajā pusē // Latvijas reģionālā arhitektūra. - Rīga: RTU, 1992. - 24.-48. lpp.
38. Krastinš J. Latvijas Republikas būvmāksla. - Rīga: Zinātne, 1992. - 240 lpp.
39. Krastinš J. Rātslaukums un tā apkārtnes apbūves koncepcija// Diena.- 23.02.1999.- 12. lpp.
40. Krastinš J. Rīgas Rātslaukums. Pagātne. Tagadne. Nākotne. - Rīga: Madris, 2000. - 48 lpp.
41. Krastinš J. Rīgas Rātsnams kultūrvēsturiskā, pilsēt būvnieciskā, metodoloģiskā un politiskā skatījumā // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 6(50). - 10.-15. lpp.
42. Krastinš J. Soļi uz Rātslaukuma atdzimšanu//Diena. - 19.12.1997.- 14. lpp.
43. Krastinš J, Strautmanis I., Dripe J. Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām. - Rīga: Baltika, 1998. - 312 lpp.
44. Krier L. The City Within the City // Architectural Design. - 1984- vol. 54. - Pp. 70-105.
45. Kočāne S. Rātslaukuma veidošanas idejas atzīst par haotiskām // Diena. - 30.03.2000. - 1., 8. lpp.
46. Lazdiņš I. Rīgas centra pilsētvide XX-XXI gadsimtu mijā - pretrunas, problēmas, meklējumi, mantojums// RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne. - Rīga: RTU, 2001.-55.-60. lpp.
47. Lejnietis J. Alternatīvais rātsnams // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 3(29). - 60.-63. lpp.
48. Lejnietis J. Cita arhitektūra // Diena. - 14.03.2000. - 13. lpp.
49. Lejnietis J. Latvijas - autoritāras valsts un Latvijas - padomju sociālistiskās republikas arhitektūra 1934.- 1940. 1944.- 1954.// Latvijas arhitektūra.- Rīga, 1989.- 27.-35. lpp.
50. Lejnietis J. Līvu Filharmonijas Meistaru laukums vai iela? // Latvijas Arhitektūra. - 2000.-Nr. 6(32).-118. lpp.
51. Lejnietis J. Rīga, kuras nav. - Rīga: Zinātne, 1998. - 397 lpp.
52. Lejnietis J. Rīgas arhitektūra. - Rīga, 1989. - 256 lpp.
53. Lejnietis J. RVC. Recenzijas vietā// Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 88-91. lpp.
54. LR Valsts Kontroles Vēstis, 2003. Nr. 5, 8. punkts//
http://www.lrvk.pov.lv/htmls/biletens/nr37nr37_9.html.

55. Lynch K. The Image of the City. - Cambridge, MA, 1960. - 194pp.
56. Marana I. Publiskā telpa - problēmas un iespējas // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 105.-107. lpp.
57. Matuzāne M. Rātslaukums no „fen šui” viedokļa // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 1.-82. lpp.
58. Melbergs G. Dažas Rīgas centra rekonstrukcijas problēmas // Latvijas PSR arhitektūra un pilsēt būvniecība. - Rīga, 1987. - 86.-100. lpp.
59. Ņikiforovs S., Kalniņš K., Šenteļevs M. u.c. Tuvāk Daugavai // Latvijas Arhitektūra. 2002. - Nr. 1(39). - 104.-105. lpp.
60. Neumann W. Das mittelalterliche Riga. - Berlin: Verlag von Julius Springer, 1892. — S.66.
61. Pozo A.G. Public Open Spaces: Flexibility of Their Uses in Historic and Vernacular Environments. // <http://www.international.icomos.org/monumentum/vol18-19>.
62. Pučiņš E. Ceļā uz izvēlēto mērķi // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 5(37). - 12.-19. lpp.
63. Pučiņš E. „Ja man kādreiz sagrūt būs, mani atkal celiet jūs” // Rīga 800 gadagrāmata 1994./1995. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1996. - 104.-109. lpp.
64. Pučiņš E. Kā atrast „izeju” no „ieejas” // Literatūra. Māksla. Mēs. - 02.04.1998. - 21. lpp.
65. Pučiņš E., Melbergs G. Melngalvju nams Rātslaukuma ansambļi // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1991. - 23 lpp.
66. Pučiņš E. Nama atdzimšana ir likumsakarīga // Celtne. Būve. Interjers, 10.2000. Nr. 14(33). - Rīga, 2000. - 2. lpp.
67. Pučiņš E. Pretī atdzimšanai // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 173.-182. lpp.
68. Pūka T., Cinovskis R., Bice M un Ieviņa S. Rīgas sabiedriskie apstādījumi. - Rīga: Zinātne, 1988. - 143 lpp.
69. Raudseps P. Mobilizācija // SestDiena. - 4.10.2003. - 10. lpp.
70. Rīgas Rātsnama otrā kārtā // Literatūra un māksla Latvijā. - 13.12.2001. - 14. lpp.
71. Roze A. Pilsētas publiskā telpa // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 104. lpp.
72. Roze A. Rātslaukums - Strēlnieku laukums. Vecrīgas divkambaru sirds. // Latvijas Arhitektūra. - 2002. - Nr. 4(42). - 108.-110. lpp.
73. Roze A. Rīgas vēsturiskais centrs // Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 1(33). - 110-111. lpp.
74. Roze A. Triangula bastions // Latvijas Arhitektūra. - 2003. - Nr. 6(50). - 31 -32. lpp.
75. Rozniece A. Par Rīgas Rātslaukuma nākotnes vīziju // Latvijas Vēstnesis. - 16.03.1999.-28. lpp.
76. Siliņas M. redakcijā. Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 323 lpp.
77. Smith B. Erase or Preserve? Riga Faces Its History // The Wall Street Journal Europe. - 01.09.2000.-Pp. 27,30.
78. Skaitīji un fakti. Latvijas iedzīvotāji. // http://www.np.gov.lv/index.php?lv=fakti_lv.
79. Spārtis O. Melngalvju nams no iekšpuses // Celtne. Būve. Interjers. - 10.2000. - Nr. 14(33). -2. lpp.
80. Spārtis O. Rīgas kultūras simbolu likteņi konjunktūras svārstībās // Rīga 800 gadagrāmata 1993. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1994. - 32.-37. lpp.
81. Spertāle D. Rātsnams. Rātslaukums. Kādiem būt? // Literatūra un Māksla Latvijā. - 06.04.2000.-1., 8.-9. lpp.
82. Starostniece E. Lēti un ātri bez piegrieznes // Diena - 04.12.2001. - 19. lpp.

83. Stradiņš J. Par Rīgas Melngalvju nama likteni un šo grāmatu // Melngalvju nams Rīgā. - Rīga: Rīgas Nami: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, 1995. - 11.-12. Lpp.
84. Strautmanis I. Arhitektūras un pilsēt būvniecības teorija. - Rīga: RTU, 1990. - 96 Lpp.
85. Strautmanis I., Bratuškins U. Rīgas rātsnama veidols // Latvijas Arhitektūra. - 2000. - Nr. 2(28). - 68. Lpp.
86. Strautmanis I., Briņķis J. Dzīvojamās vides rehabilitācija Rīgas centra jauktās apbūves teritorijās// RTU zinātniskie raksti. Arhitektūra un būvzinātne.- Rīga: RTU, 2003.- 58.-63. Lpp.
87. Strautmanis I. Dialogs ar telpu. - Rīga: Liesma, 1977. - 136 Lpp.
88. Strautmanis I. Monumentālās propagandas plāns un monumentu loma mūsdienu pilsētas struktūrā// Latvijas PSR arhitektūra un pilsēt būvniecība. - Rīga: Zinātne, 1987. - 101.-109. Lpp.
89. Strautmanis I. Profesija - visa dzīve. - Rīga: Liesma, 1981. - 109 Lpp.
90. Strautmanis I. Rīgas domei - modemu namu // Latvijas Arhitektūra. - 1998. - Nr. 18. - 85. Lpp.
91. Strautmanis I. Studentu projekti 11. novembra krastmalas attīstībai// Latvijas Arhitektūra. - 2001. - Nr. 4(36). - 94. Lpp.
92. Strautmanis I. Postmodernisma raksturīgās iezīmes un to loma reģionālās arhitektūras formveides principu attīstībā // Latvijas reģionālā arhitektūra. - Rīga: RTU, 1992. - 3.-23. Lpp.
93. Štrams V. Ar patosu vien nepietiek // Dienas Bizness. - 22.06.2004. - Nr. 19(2375). - 19. Lpp.
94. Taurens J. Lai iederētos pilsētvidē // Literatūra. Māksla. Mēs. - 15.01.1998. - 19. Lpp.
95. Vanzovičs S. Arhitekti neizpratnē par Rīgas apbūves novitātēm// Neatkarīgā Rīta Avīze. - 14.02.2003.
96. Vikmanis J. Dažas piezīmes pie Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna // Latvijas Arhitektūra. - 2004. - Nr. 3(53). - 84.-87. Lpp.
97. Zandberga R. Lokāli pilsēt būvnieciskie veidojumi agro viduslaiku Rīgas struktūrā XII un XIII gs. mijā// Latvijas PSR pilsētu arhitektūra.- Rīga: Zinātne, 1979.- 58-79. Lpp.
98. Zandberga R. Rīgas pilsētas plānojums un apbūve agrajos viduslaikos // Pilsētu attīstība un arhitektūra Latvijas PSR. - Rīga: Zinātne, 1974. - 151.-182. Lpp.
99. Zvirgzdiņš A. Telpa- publiskā pret privāto// Latvijas Arhitektūra.- 2004.- Nr. 3(53)/04. - 6.-7. Lpp.
100. Васильев Ю. М. Классицизм в архитектуре Риги. - Рига: Академия наук ЛССР, 1961.-379 стр.
101. Васильев Ю. М. Латвия. Исторический очерк// Памятники искусства Советского Союза. Белоруссия, Литва, Латвия, Эстония. -Москва: Искусство, 1986. - 488 стр.
102. Иконников А. В. Функция, форма, образ в архитектуре. - Москва: Стройиздат, 1986. - 288 стр.
103. Пумпенс П. Время превращает кич в искусство // Архитектура и Дизайн Балтии. - 2001 - № 6(7). стр. 59-62.
104. Страутманис И., Бука О., Крастыньш Я., Асарис Г. Архитектура Советской Латвии. - Москва: Стройиздат, 1987. - 320 стр.

• **Starptautiskie, valdības un pašvaldību lēmumi un normatīvie akti**

105. Latvijas Republikas Aizsargjoslu likums.
106. Naras dokuments par autentiskumu (Nāra, Japāna, 1994.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību.- Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 48.-50. Lpp.

107. Par gruntsgabalu apbūves tiesībām Vecrīgā (02.08.1994. Rīgas Domes lēmums Nr. 79; nav publicēts). - Rīgas Domes arhīvā.
108. Par Melngalvju nama kompleksa, Rīgas pilsētas Rātslaukuma, Rātsnama un Rīgas Domes nama atjaunošanu un celtniecību (28.03.1995. Rīgas Domes lēmums Nr. 1330, ar grozījumiem saskaņā ar RD 06.06.1995. lēmumu Nr. 1766; nav publicēts).- Rīgas Domes arhīvā.
109. Rīgas attīstības plāns 1995.-2005. gadam. - Rīga, 1995.
110. Rīgas Dome. Pilsēt būvniecības pieminekļa Vecrīgas būvnoteikumi (23.12.1993. lēmums Nr. 96).
111. Rīgas harta par autentiskumu un vēsturisko objektu atjaunošanu kultūras mantojuma kontekstā. - Rīga, 2000.
112. Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam// Rīgas attīstības plāns 2006.-2018. - Rīga, 2004. - 57 lpp.
113. Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018. gadam// Rīgas attīstības plāns 2006.-2018.- Rīga, 2004. - 110 lpp.
114. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=76001>.
115. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi (08.03.2004. MK noteikumi Nr. 127) // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=85432>.
116. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāna izstrādes apakšprojektu mērķu un uzdevumu kopsavilkums. - Rīga: RVC saglabāšanas un attīstības plāna darba un koordinācijas grupa, 2002. - 29 lpp. - Rīgas Domes arhīvā.
117. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāns. 1. redakcija.- Rīga, 2004.- 161 lpp.
118. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības plāns. 3. redakcija.- Rīga, 2005.- 148 lpp.
119. Saistošie apbūves noteikumi (3. pielikums)// RVC SAP 1. redakcija.- Rīga, 2004.- 21 lpp.
120. Starptautiska pieminekļu un vēsturisku vietu konservācijas un restaurācijas harta (Venēcijas harta- ICOMOS, 1964.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību. - Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 5.-8. lpp.
121. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (1. un 2. pielikums)// RVC SAP 3. redakcija. - Rīga, 2005. - 33 lpp.
122. Vēsturisko pilsētu un apdzīvotu vietu konservācijas harta (Vašingtonas harta- ICOMOS, 1987.)// Nozīmīgākie starptautiskie dokumenti par kultūras mantojuma aizsardzību. - Rīga: UNESCO LNK, VKPAI, 2000. - 33.-38. lpp.

Nepublicētie darbi, attīstības un konkursu projektu materiāli

123. Arhitektūras plenērs „Līvu laukuma attīstības iespējas”. Rīga, 11. 2002.
124. Bratuškins U., Dzene I., Kuļikovska I. u.c. Rīgas Rātslaukuma renovācija (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
125. Bratuškins U., Dzene I., Kuļikovska I. u.c. Vecrīgas centra atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts „7 - 2”). - Rīga, 1997. - SIA „Rīgas Nami” arhīvā.
126. Dambis J., Roze A., Lejnicks J. u.c. Vīzija 2020. Rīgas vēsturiskais centrs. Saglabāšanas un attīstības plāna koncepcija.- Rīga, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2001.
127. Gehl J. Public Spaces and Public Life in Riga City Centre.- Kobenhavn: Gehl Architects Aps, 2001. - 70 pp.

128. Jansons G. Rīgas Melngalvju nams. Arhitektūrvēsturisks apskats// Izejas materiāli Melngalvju nama atjaunošanas koncepcijas projektu izstrādāšanai.- Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1990. - 21.-37 lpp. - Latvijas Kultūras fonda arhīvā.
129. Jansons G., Zirmis G. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
130. Krastiņš J., Strautmanis I., u.c. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
131. Lejniece J., Lejniece I. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
132. Lyniova E. Problems of Reconstruction of Historical and Culture Monuments in Ukraine. - Kiev, 2000. - UNESCO LNK arhīvā.
133. Ņikiforovs S. u.c. Vecrīgas centra atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts „Mazā Parīze”). - Rīga, 1997. - SIA „Rīgas Nami” arhīvā.
134. Public Space -Problems and Possibilities. Seminar. - Rīga: Union of The Baltic Cities, Rīga City Council, April 18-20, 2002. - 43 pp.
135. Pučiņš E., Burkovskis E., Caune V. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
136. Pučiņš E., Holcmanis A., Burkovskis E., u.c. Vecrīgas reģenerācijas projekts- Rīga: Latvijas PSR Celtniecības ZPI, 1983.
137. Pučiņš E. Rātslaukuma ansamblis un Melngalvju nama pilsēt būvnieciskā nozīme// Izejas materiāli Melngalvju nama atjaunošanas koncepcijas projektu izstrādāšanai. - Rīga: Latvijas Kultūras fonds, 1990. - 5.-6. lpp. - Latvijas Kultūras fonda arhīvā.
138. Putniņa A., Ivanova N. Rīga 801: sabiedrībai atbildīga Rīgas attīstības plānošana.- Rīga: Sabiedriskās politikas institūts, 2002. - 55 lpp.
139. Strautmanis I., Krastiņš J. u.c. Melngalvju nama atjaunošanas priekšlikums (Konkursa projekts). - Rīga, 1991.
140. VKPAI vēstule Nr. 09-06/661 „Par pilsētas īpašumā esošo zemesgabalu kvartālā starp Rīdzenes, Kalēju, 13. janvāra un Rīdzenes, Vaļņu un 13. janvāra ielām”.- Rīga, 01.06.2001. - VKPAI arhīvā.
141. Zīle Ē. (būvprojekta vadītājs). Melngalvju nama atjaunošanas projekts.- „Komunālprojekts”, Rīga, 1998. - a/s „Komunālprojekts” arhīvā.
142. Zvirgzds A. Atzinums par Tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu centra Rīgā starp Vaļņu, 13. janvāra un Kalēju ielām un uz Rīdzenes ielas izstrādāto projekta priekšlikumu. - Rīga, 22.11.2001. - autora arhīvā.